

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

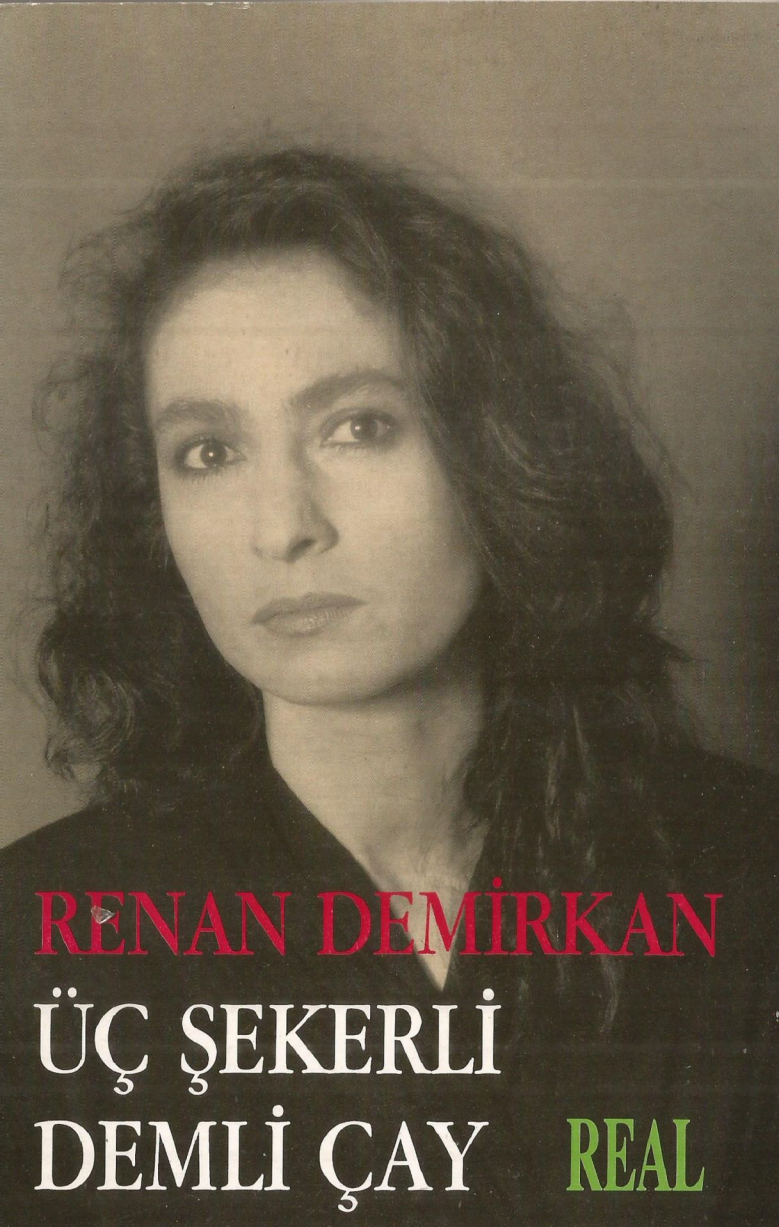
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

RENAN DEMİRKAN

ÜÇ ŞEKERLİ

DEMLİ ÇAY

REAL

RENAN DEMİRKAN

ÜÇ ŞEKERLİ
DEMLİ ÇAY

RENAN DEMİRKAN

ÜÇ ŞEKERLİ
DEMLİ ÇAY

Çeviren
M. Kemal OKAN

REAL

Orijinal İsmi : Schwarzer Tee mit drei Stück Zucker
Yazan : Renan DEMİRKAN
Çeviren : M.Kemal OKAN
Dizgi : Real Yayıncılık (MoonStar Ver. 1.00)
İç Baskı : Ema Ltd.
Kapak Baskı : Birlik Ofset

Real Yayıncılık Tic. Ltd. Şti

Ekin Sokak 19

34800 Yeşilyurt - İstanbul

Tel :574 09 77-574 10 77

Fax :573 09 80

Birinci Baskı / Ağustos 1991

© 1991 Kiepenheur & Witsch, Köln

Onk Ajans

Bu kitabın Türkçe yayın hakları

REAL Yayıncılık Tic. Ltd. Şti'ne aittir.

Ayşe için

Herhangi bir Temmuz pazarı, sabah 08:05, Köln'de bir çocuk kliniğinin doğum odası. Kadın, ter ve gözyaşlarını silmekte elleriyle. Ortalık sessiz. Arada bir çarşaf hışırtıları bacaklarını uzattığında veya çektiğinde. Odanın diğer köşesinden soluk alıp vermeler.

"Sectio caesaria, besbelli bir Placenta Previa. Hemşire, hemen bir Elektrokardiogram. Yarın saat 10'da ameliyat edeceğiz" demişti başhekim dün.

İri yapılı nöbetçi hemşire, uyku sersemi kadının üzerine eğilip kısa, güçlü kollarıyla sarstı: "Uyan! Uyanın hadi!" Duygusuz ve tekdüze bir itelemeydi bu. "Uyanın! Hadi uyanın artık!" sesi çınladı iki kişilik steril odada. "Kolların kopsun emi!" diye geçirdi içinden hamile kadın. Perdeler bir tutuşla savruldu iki yana, ardısıra pencere açıldı. Yürüme gıcırıltıları, sağ kolundaki kavrayış daha da artmış sertçe sarsıyordu: "Yeter uyanın artık!" "Parmakları kopasıcık!", ilendi kadın içinden.

Uyanmak; sonsuz bir yol, istemeyerek yerine getirilen bir görev her sabah. Günün başlangıcı, o belirsizlik, o soluk kurşuni alacakaranlıktı, kadının asıl korkusu. Sayısız, ölçülemeyen şekilsiz olasılıklar burada pu-

suya yatmış bekliyorlardı. Bu çıkar çarkında, suratsız cisimlerin hayaletler diyarı. Annesi anlatırdı hep; Bebekken bile, gecenin gündüzü kesinkes bitirdiğinden emin olduğunda uykuya dalar ve ancak ertesi gün öğlene doğru kendine gelebilirmiş.

Zaten yaşamının saat ve hareket planı ile yönlendirilmesini, özerkliğine uygunsuzca el konulması olarak algılıyordu.

Ama kan çanağına dönmüş gözleriyle, kurşuni-kısa saçlı hemşire, hastanın gereksinimlerini önemsemeyerek sarsmaya devam ediyordu: "Uyanın! Traşa hazırlanın hadi!" - "Dudakların kop...", diye fısıldadı hamile kadın ve birden öfkeyle soluyarak doğrulup oturuverdi terli yatağın içinde.

Diğer yatak yapılmıştı bile. Odayı paylaştığı diğer kadın iki günlük oğlunu emziriyordu bebek odasında.

Dışarıda hemşireler kahvaltı arabasıyla takırdıyorlardı. Beyaz hastane takımıyla kahverengi bir tepsi, biraz da yenecek türünden bir şeyler konuldu karşıdaki servis masasına. Koridordan kahvemsî, keskin bir koku odayı geçip açık pencereden dışarı çekiliyordu. Yavaşça yataktan terliklerine kaydı. Sabahlığını arkasından sürükleyerek, kendini banyoya taşıdı. Soğuk su yüzüne, boynuna ve kollarına, ama serinlemiyordu. Duşa girdi.

"Hazır mısınız?", tıklatıldı kapı.

Gülyabani hemşirenin sesi değildi. Daha yumuşak, daha gençti bu ses. Beyaz operasyon gömleğini se-sizce giydi. Islak tenine yapıştırdı gömlek. "Üşütecek-

siniz kendinizi." Yeni hemşire sabahlığı örtüverdi omuzlarına. Gülümsemesi ve özeni tekdüze değildi henüz. Sarı, uzun saç örgüsünü arkaya savurdu ve önüsıra koyuluverdi yola. Temizlik yapan kadınların, üzerinde paketlenmiş salam ve peynir, bayat ekmekli kahvaltısı arabasının yanından, çocuklarının yıkasını seyreden çizgili ve çiçekli pijamalı annelerin seyre durdukları büyük pencerenin önünden. Yarın kendisi de burada dikilip, kızılcakıyamet koparan kuşaklanmış bacaksızları seyredecekti. Cinsiyetleri dışında birbirlerinden ayırt etmek olası değildi: Yırtınırcasına açılmış ağızlar, sıkıca kapanmış yumruklar, iki karış büyüklüğündeydiler cavlak kafalarıyla. "Benim bebeğimi karıştırmazlar umarım" diye düşündü. Devam etmeleri için uyardı genç hemşire. Neon ışıklarla aydınlatılmış koridordan, asansörü geçerek bir sonraki koridora, soldaki cam kapının ardından serin bir odaya. "Figaro! Figaro! Figaro!" diye takılıyordu zayıf, genç kadın elindeki traş köpüğü tüpünü sallayarak. "Hala FCKW'li. Neyse, hadi bakalım." *Bir erkecik veya kadıncık, arzu ediyor babacık...* şarkısıydı söylediği, diğer yandan alt karındaki ve bacak arasındaki kılları, tek kullanımlık jiletle özenle alırken. "Hokus Pokus Fidibuz, kılların sonu lavabomuz! Siz aktrissiniz değil mi? Sizi - *Yaşam Bir Düştür* - de seyrettim. Enfes bir oyun, ama seyirci azdı değil mi?" "Yeterli değildi" diye cevapladı hamile kadın. Gri kapıyı kapattı hemşire ve yine önüsıra yola koyuluverdi. Sıcaklığı o da duyumsuyordu ve muayene kartını kullanıyordu serinlemek için. Tekrar cam kapıdan dışarıya, asansörü geçip koridoru dönerek

"Doğum Odası"na, geniş buz camlı kapıya doğru. "Açıl susam açıl! Bir de şu yeşil kapıdan geçtik mi tamam, yine rahatça uzanabilirsiniz. Hadi rasgele!"

Birdenbire çekip koparılmıştı sabah mahmurluğundan. Dünkü teşhisin şokunu sindirmek, bu konuma yavaş ve usulcacık gelmek isterdi. Bunun yerine sersem sepet olayların içerisine düşüvermiş ve uyuturulmuştu. Hayatının akışını değiştirecek - öyle denir ya - bu müdahaleye, kırk hafta sonraki bu ayrılığa yoğunlaştırmak istiyordu düşüncelerini. Ama kendisi için en önemli değişiklik on hafta önce başlamıştı: Her şeyden önce - kendisi için nihayet sorumluluk taşımaya hazırdı. Fazlalık veya vazgeçebilir olmamak; güçlü, aynı zamanda aydınlık ve ferah bir duyguydu bu. İlk kez kendini bağımlı, "normal" duyumsuyordu; bu dünyadaki sosyal konumlarını ve onurlarını inandırıcı doğallıkla kanıtlayabilen, kendisini özgüvenleriyle etkileyebilen insanlar gibi normal. Anne ve babası kararını onaylamasalar bile, ilk kez övünçlüydü kendisiyle, kırk hafta boyunca içinde taşıdığı, koruduğu, baktığı ve beslediği bir varlığın hayatı için övünçlüydü. San ki kendi yanında durup, bir yoğun bakım servisindeki hasta anne ve çocuğunu göz hapsine almış gibiydi. Gözetmesi gerektiği, kendine teslim edilmiş iki arkadaş gibi, gözetmesi gerektiği küçük kızkardeşi gibi, anne-siyle babası evden giderken söyledikleri: "Dikkat et kardeşine bir şey olmasın!". Onu pençelerine alan bir görev duygusu, anlamadan başıyla evetlemesine rağmen henüz büyümediği bir ödevdi bu. Henüz dokuz

yaşındaydı. "Ne kadar da uslu bir çocuk" diye övmüşlerdi. Ama gerçekte daha bir çocuktuktu o. Komşu çocukları gibi "normal" bir çocuk, biraz ağırbaşlı sadece. Pek az gülerdi. Kendi kızı böyle olmamalıydı lütfen! Şen, afacan, meraklı olmalıydı, fakat asla *uslu* değil!

Saat 08:08. Kadın yine yüzünü kurulamaya çalışmakta, ama elleri de terli. Tuzlu bir tad bu. Elleri tekrar ten tadına ulaşınca kadar bir sağ bir sol elini sessizce yalamakta. "Bu da bir kahvaltı", gözyaşlarını yastığa silerken, fısıltı halinde. Otuz yaşında, siyah, omuza dökülen saçlar, çiller ve bir ben üst dudağında.

Doktor, "olumlu düşünün" demişti. "Çocuğunuz her şeyi hissedecektir". Türkiye'de hamile kadınlara güzel insanlara bakmaları öğütlenir. Böylece o da tüm moda dergilerini almış, ve günlerce harika resimlenmiş mankenlerin, o güzelliklerin arasında sayfaları yutarcasına çevirip durmuştu. Bu hep genç reklam perileri birbirlerinin aynıydılar, kendisinin de genç kızlık döneminde olmak istediği gibi çok güzel ve uzun boylu. Diğer kızlar gibi görünmek istemişti, değişik değil, beraber olmak istediği kızlar gibi hoplayıp - zıplamak, kıkırdamak istemişti. Hiç bir gruba alınmamıştı ama. Bazen onlarla birkaç günlüğüne görüşebiliyordu. Böylece ailesinin devamlı göçlerine bağlı olarak çeşitli gruplar tanımıştı ve hepsinin de tek ortak özelliği; aynı sırlarla, aynı hikayeyle, kafadengi, gizdüzenici birlikler olmalarıydı. Onların sırlarını paylaşamamaktı en çok acı veren de. "Sana güvenmiyorlar" diye düşünür-

dü. Alman atasözlerini anımsardı: *İnsanın en yakını yine kendisidir. İnsanın çevresi kendisinin aynasıdır.*

Anne ve babasının da arkadaşları yoktu ama. Onları geride bırakmışlardı, mobilyaları, çamaşırları, yemek takımlarını, kitapları, resimleri, silgi bezinden lambaya kadar dört kişilik evlerinin tüm eşyalarını boşaltıp satmaya veya hibe etmeye karar verdiklerinde. O zaman salt arkadaşlarını değil, komşularını, akrabalarını, ve meslekdaşlarını da terketmişlerdi. Günün her saatinde oturma-mutfak pencerelerinden taşan ve silme-dolu minibüs ve taksilerdeki insanların havada asılı güzel ve çirkin kokularını da. Pazar çığırtkanlarının, klakson cümbüşünün, eskicilerin ve su satıcılarının, sayısız minarelerden haykıran imamların, sakat dilencilerin, yalınayak ayakkabı boyacılarının ve gazeteci çocukların sesler karmakarışıklığını. Anlatılmaz güzellikteki güneş doğuş ve batışlarını, en bayağı köyü bile altın saraya dönüştüren dayanılmaz öğle sıcaklarını, üç şekerli demli çayda tavla oynayan ve sorunlarını paylaşan ihtiyarların kiraathanelerindeki ışıkları terketmişlerdi. Birlikte getirdikleri yedi bavuldu, kalın giysiler, evraklar, fotoğraflar ve birkaç baharatla dolu.

İyi konumda, devlet işletmesinde mühendis olmasına rağmen baba, aileyi geçindiremiyordu artık. Yiyici devlet sorumlularının kötü yönetimi, yüksek enflasyon, ödenemeyecek kadar yükselen un, yağ, et, ayakkabı ve giysi fiyatları onu, karısı ve yakında okula başlama yaşları gelen çocukları için daha iyi bir yaşam aramaya zorluyordu.

Babadan ayrılmakla başlamıştı yaşama yolculukla-

rı. Kaçamak öpüvermişti mendilini sessizce çekiştir-
ren, gözleri şişmiş karısını. Afallamış çocuklar sımsıkı
paçalarına sarılmışlar, o gizli kucaklayışı anlamıyorlar-
dı. İstasyonun kırık cam tavanından, bu yaz sonunda
kendini yine görkemli bir mavilikle yaymış gökyüzüne
baktı. "Ben daha küçük bir çocukken babam Avrupa'-
nın, büyük trenlerin gittiği yerde olduğunu söylerdi.
Ben de Avrupa'nın ne kadar büyük bir istasyon olma-
sı gerektiğini düşünürdüm, bir çeşit son durak."

Beklenmedik bir hareketle sildi gözlerini: "Bir se-
nede gerekli şeyleri hazırlarım. Bir senede!" diye ba-
ğırmişti istim bırakan lokomotifin gürültüsüne.

Üç gün iki gece sürmüştü, silme-dolu, pis kokan
kuşetlide yolculuk. Beyaz takımını ve şapkasını he-
men başlangıçta değiştirmişti. Geride bıraktıkların-
dan uzaklaştıkça, manzara renksizleştikçe ve gri bulut-
lar güneşi daha çok sakladıkça, daha zavallı ve daha
da ümitsizce koşturuyordu koridorlarda, sonunda im-
dat frenini çekene kadar. Cezayı hemen ödemiş, ama
yolculuğun geri kalan kısmını sitemli bakışlardan sak-
lanarak kompartımanında geçirmişti.

Sonradan gelenlerin bir yıl sonraki varış fotoğrafı
kendi diktiği, açık renkli blüzü ve şüpheli bakışlarıyla
ortada anneyi gösteriyordu. Sağında ve solunda iki kı-
zı, yine kendinin diktiği kırmızı elbiselerle. Küçüğü,
hayret dolu, uyanık bakışıyla, cılız ve uçuk, melanko-
lik gözleri ve düz-kahkül kesilmiş kısa saçlarıyla da bü-
yüğü. Temiz, geniş caddede balkon çiçekli, bakımlı ev-
lerin, çizgilerle belirlenmiş araba parkyerlerinin ve
her ikinci sokak lambasındaki çöp sepetleri boyunca

özenle izliyorlardı babalarını.

Ağzı şaşkınlıktan açık "Ne de güzel" derken dehşete düşüvermişti anne bir arabanın ani frenle çıkardığı lastik sesinden. Açılan camdan homurdanan bir surat: "Hey sen görmek yok ışık kırmızı!?"

Küçük kızlar, elele veya kolkola yürüyen bu büyük insanlardan büyülenmişlerdi. Filler gibi, hortumuyla bir öndekinin kuyruğunda, gençler birbirlerine kaynamış. Onlarsa, sürüler halinde dolaşmalarına karşın, yalnız başlarına yem arayan keçilerin ülkesinden geliyorlardı.

Kızlar, bitişik düzen evin yeşil, tekdüzen kesilmiş çimlerini okşuyorlardı elleriyle. Kırmızı, üçgen tabela, beyaz harfleriyle basmayı ve top oynamayı yasaklıyordu. Varoştaki bu bahçeyi korumak için oyunlarını birinci kattaki iki odalı evlerine taşıdılar. Binadaki alışılmamış bu gürültüleri, üç ay sonra çocuksuz ev sahibinin, sözleşmeyi hemen iptal bildirimini izlemişti.

Taşınmadan birkaç gün önce iki kız, ayak uçlarına basarak gizlice eşikten bahçeye geçmiş, caddenin karşısındaki otobüs durağının bekleme kulübesinde, poşetlerinden çıkardıkları renkli kalemleriyle resim defterlerine, bu balkon çiçekli evi kendi başlarına yeniden çizmişlerdi. Pencerelelerden ve kapılardan, yuvarlak, üçgen veya sekiz köşeli, kırmızı çevreli trafik tabelaları, bacaya küçüğü balonlar, büyüğü de tekdüzen kesilmiş çimlerin üzerine bir dut ağacı kondurmuştu.

Yeni ev kalın duvarlı ve bakımsız, büyük bahçeli eski yapı bir binaydı. 250 nüfuslu bir köyün ucunda, üç binadan biri. Elli metre sağda, kırmızı-beyaz bar-

yerli küçük bir tren istasyonu vardı. Karşısında, ağaçların ardına gizlenmiş, alçak bir bina. Oraya çekilmiş yalnız yaşıyorlardı. Çocuklar evdekilerin umutlarını boşa çıkarmamak için uğraşıyorlar, iyi notlar getiriyorlardı. "Düzenli" ve "uslu"ydular. Özellikle büyüğü, şimdiden küçüğün ders çalışmasına yardımcı oluyor, öğle yemeklerini hazırlıyordu. Bu yeni ve pahalı yaşam için anne ve babası para kazanırlarken, kardeşine bakıyordu.

Burada iş vardı, nitekim çocukların okulu bitince, ülkelerine dönmek niyetiyle çalışıyorlardı. Basit şartlarda, eğlenceye düşmeden, sessiz ve saygılı yaşıyorlardı. Kendi dört duvarları arasındaki bu yaşam, izleyenleri şaşırtmış olmalı. Çünkü tüm bunlara karşın Almanlar için "*Sarımsakobur*" ve "*Cimri Türkler*" diler. Diğer kızların sırlarını ortak edinmemiştii. Anne ve babası "*Yabancı*"ydılar, buna göre kendisi ve kızkardeşi de. *İnsanın en yakını yine kendisidir. Ayakkabıcı sen kalıbında kal. Başkasına kazılan çukura kazan düşer. İnsanın çevresi kendisinin aynasıdır.*

Doktoru anımsayıverdi tekrar: "Olumlu düşünmeye çalışın!" Bir sürü derginin dedikodu sütunlarını okuyordu. Kim ne zaman, nasıl, nerede ve kiminle veya hangi balo kimin onuruna verilmiş, hoşlanıyordu. Herkes iyi beslenmiş, dinç ve alımlı, kameralara gülümsüyorlardı. Prens ve Prensesin bu şeref balosuna gidebilmek çok büyük bir mutluluk olmalıydı gerçekten. "Belki sen de bir gün bir Prenses olacaksın benim küçük astronotum" dedi karnına doğru. Bitişik düzen

evlerin önündeki küçük bahçenin masmavi gökyüzünün parlayan güneşi ve cıvıl cıvıl kuşların anısı düşlerine çekiyordu onu. "Düşünsene, Lotto'dan para kazanıyor ve bize bir saray alıyorum. Sonra, bir piyano öğretmenin oluyor, bale dersleri alıyorsun. Daha sonra, Londra yakınında bir yerde dünyanın en iyi yatılı okullarından birine gidebiliyorsun. Orada, beyaz bluz ve gri önlükleri ile dünyanın en zengin çocukları var. Orada, hoş gözükmen için nasıl davranılacağını öğretirler. Açlıktan, savaştan veya afetlerden uzak, doğru oturmayı, alçak sesle konuşmayı, para harcamayı öğretirler orada. Aslında kendilerini özel zevklerine verebilen, saraylarda ve şatolarda yaşayan prensler, prensesler olmalıymış, resim yapan, okuyan, şiir yazıp şarkı söyleyen. Birbirlerine çok iyi davranıp, hasta çocuklar, yaşlılar ve doğayı korumak için, Kızılhaç ve yine güzel amaçlar için balolar düzenleyen."

Saat 08:14. "Büyükannem de başardı. Kaç kez bilmiyorum bile. Beşi sağ kalabilmiş çocuklarının. *Allah büyüktür. Alan da veren de odur* derdi alçak gönüllü, beyaz başörtüsünü düzelterek. Yumuşak bir tülbentti bu ince kenarlarını kendisinin tığla ördüğü. Sık sık alırdım onu, çünkü çok güzel kokardı. Kır saçları kokardı. Nine kokardı. Başıma örtüp de gelincilik oynadığımda gülümserdi, ancak nineler öyle gülümseyebilir. Dindar bir kadındı. Yaşamının yarısını hasta, yatakta geçirdi ama, *Kısmet, Allah'ın yardımıyla hep devam etti* derdi." Kadın, sağ elindeki kader çizgisini incelemeye koyuluyor. Bilekteki saydam tenin belli be-

lirsiz kıvrımları arasından başlayıp, devamında daha da derinleşip orta parmak civarındaki kalınca tende kaybolmakta. Yavaşça tüm çizgiler birer sarı leke halinde bulanıklaşana kadar elini gözüne yönlendiriyor kadın.

Tozlu dar yol, sümüklü böcek izi gibi tuz çölünü batıdan doğuya kesiyordu. Sıcaklık, kavrulmuş ve çatlamış toprağın üzerinde dalgalar halinde deviniyordu. Uzaktan sonsuz bir deniz gibi görünüyordu bu mavimsi ve soğuk. Ama çoktan kurumuştur göl.

Ankara'dan küçük bir yolculuk olacaktı, Orta Anadolu'da Göreme'ye. İlkçağ insanların sivri kayalıklı arazideki, resimler oydukları mağaralarına kısa bir gezi. Taşlar sanki bir takım dev insanlar "Kızma Birader" oynamış ve öylesine bırakıvermişler gibi metrelerce yüksek, ilişiksiz ve gerçek dışıydılar engebeli ve kısır bir bölgede. Öğleden sonra geri dönmüş olmak istiyordu, ama orada zaman ve yerle ilgili tüm duygularını yitirmiş, geceyi turistler için hediyelik eşyalarla dolu iki kardeşin, on yaşındaki oğlan ve oniki yaşındaki kızkardeşince göz-kulak olunan tahta bir kulübede geçirmişti.

Başlangıçta, sağa sola serpiştirilmiş birkaç kuru ağaç vardı düz arazide. Birkaç kerpiç ve teneke kulübe, bir şeylerle uğraşan birkaç insan. Neyle uğraştıkları ayırt edilmiyor, anlamsız kalıyordu bu ufuğa kadar uzanan ıssızlıkta. Sonra birdenbire kayboluverdi her şey. Ne bir kavrulmuş başak veya bir dikenli çalı, ne de kuş veya herhangi bir hayvan, hiç bir şey. Yalın, sa-

rı toprak her iki yanında tozlu yolun. Görebildiğince sarının tüm tonları. Bir an için yönünü kaybediverip durdu. Milyonlarca tuz kristalleri bulanık bir buzul gibi parlıyorlardı. Maceralı kartpostal romantiği, nefes kesen ve görünürde tek devinerek yanan, parlak bir sarıydı. Hayal gücü korkutmuştu onu. "Belki burası bir yasak ülke, ben de devlerin tabağında yem olarak oturuyorum bile" diye düşündü, sürdü arabayı. Birden, yoktan varolmuşcasına yolda, eşiği oldukça yük-lü, başı gri bir türbanla sarılı, bağdaş kurmuş, bakışla-rı kendisinin geldiği yönde yaşlı bir adam beliriverdi. "Bir insan", diye koyverdi içinden. Fazla toz savurma-mak için özenle frenleyip, heyecanla el salladı. Ama hiç bir yerden gelen bu yaşlı adam bakmıyordu, az sonra durdu, ellerini göbeğinde bağlayıp öğle namazı-na başladı. Yavaşça yanına geldiğinde gözleri kapalıydı adamın. Bir "Merhaba" sesleneceği sırada dinsel bir sessizlikle iki eliyle alnını, gözlerini ve burnunu sı-vazladı, solgun, mavi bir bakışla, "Amin" deyip eşiği-ne yol verdi.

Saat 08:16. "Niçin kimse ilgilenmiyor benimle?" diye düşünüyor kadın. Çocuğu yatıştırmak istercesine karnını sıvazlıyor. Ama her taraf çok sessiz. Her sa-bahki hareketlilik yok.

Bu varlığın, öfkesine ilk kez nasıl güçlü bir anlam kazandırdığını hatırlıyordu. Köln'den Viyana'ya uzun bir araba yolculuğuydu. Daha kendini oteldeki yatağı-na atar atmaz, yığılmış öfkesiyle öyle bir şiddetle vur-

du ki, karnının tavanı gerçekten sivrilivermişti. Bu tekme, biteviye sıkışmış durumda oturmak zorunluluğuna bir yanıttı, çünkü anne, çocuğunun babasının ailesine "Güzel şişkin güllesini" sergilemek istemişti. Yirmi-beş kilo almış olmasına karşın, kendini o dönemde öylesine güzel hissediyordu ki. Kendini aynada daha az kiloyla seyretmeye bayıldığı günler unutulmuştu. Halbuki, bu ona eskiden güven verirdi. Güzel Alman kızları gibi uzun boylu ve sarışın değilse bile, en küçük konfeksiyon bedeniyle en zarifiydi. Kendini bildi bileli demir eksikliği ve düşük tansiyonu vardı. Her gün sabahları ağırlaşmış vücuduyla savaşırdı. Çok güçlü bir zorlama gerektiriyordu, dönen başını kaldırıp sonrasında kıvançla özellikle dar pantolana girebilmek.

Eski zamanlar geride kalmıştı. Göbeklenmişti, daha da kötüsü semirginleşmişti. Kendinden memnun, su toplamış ayaklarını arabanın göğsüne uzatıp, gülümseyerek oturmuştu yan koltuğa. "Şaşıracaklar" diye tekrarlıyordu. Çocuğunun babasının babası -"Kayın-peder" kelimesini sevmiyordu - çocuk yapabileceğine inanmazdı. "Bu kız makarna çubuğunun içinde bile üstünü değiştirebilir!" diye dalga geçmişti o yaşlı Viyanalı. Uzun kalmak istemiyor; dar, karanlık sosyal konutlarından hemen hemen hiç çıkmayan, çalışmaktan, hayattan yorulmuş bu yetmişlik insanlara, o aşırı ısıtılmış iki odalı evlerinde karşı delili sergilemek istiyordu. Anne yatalaktı. Parkinson hastalığı onu altı yıldır, yanında senenin her günü soba yanan bir divana bağlamıştı. Bu iki yaşlı insan birbirleriyle hemen hemen hiç konuşmuyorlardı, elli senelik evlilikte her şey anlatıl-

mıştı çünkü. Gnbeğn yüksek sesli, resimleri bozuk televizyonun karşısında otururlardı. "Yeni bir antenin anlamı yok, şurada ne ömrümüz kaldı ki." Oniki hafta sonra görecekleri torunları için sanki şimdiden öbür dünyadan konuşuyor gibiydiler: "Umarım kendi yolunu bulabilir, artık biz zaten bir şey yapamayız." lm bekliyorlardı ve yayınlar bu eski televizyondan, akıllarını bulandırıyordu daha çok. Konuşan, uçan arabalar, maymun tipli kedi yiyen uzaylı yaratıklar, üstüne tuz-biber, çıplak kadınlar ve erkekler. "Yakın son"la ilgili olmayan bir onbeş dakikaları yoktu.

Genç kadın, panik içinde karnına sarılmış, dudaklarını sıkıca ısırarak kafasını ne eğip inlemişti: Hayır lmek istemiyorum! lmek istemiyorum hiç! Yaşamak, salt ve devamlı yaşamak! Sonrası yok! Cennete gitmek de, tekrar doğmak da istemiyorum! Yaşamak istiyorum!

Evden çekip ıkarıvermişti çocuğunun babası onu caddeye. Hava! Işık! Hayat! O bile yirmi yıl önce bu kırk metrekarelik oda-mutfak-topluluğu dünyasından kendi yarattığı dünyaya kaçmıştı. Gerçi sonuncu olması nedeniyle yetişkin kardeşleri evden çıkmışlardı - on metrekarelik odası olmuştu ama yine de hatırlamak sıkıyordu onu. Oradan onyediyi yaşında ayrılıp ressamlık okumuş ve sahne dekoratörü olmuştu. Mekanlar yaratmak coşturuyordu onu: İçinde farklı yaşamları sergileyebilmek için her mekana kendine özgü işık, renk, özgül mizansenler yaratmak. Sahne, gerçek dünya; sahne resimleri, yaşam resimleri olarak. Onlara yürümeyi Ğretircesine, tasarıdan gerçek oluncaya kadar

eşlik ediyordu. Son dakikaya dek mekanların tüm gelişme evrelerinde birlikte oluyor ve perde açılmadan yine tüm ayrıntıları denetliyor, sonra her ilk temsil-den önce "rasgele" deyip onları seyircilere etkisiyle yalnız bırakıyordu.

Saat 08:18. Kadın terini siliyor yüzünden. Güneş şimdi tam büyük pencerenin önünde. Keyifli, sıcak bir ışık yansıyor soğuk, büyük odaya. Duvarlar ve tavan katı beyaza boyanmış, yer gri-parlak muşamba. Bu dikdörtgen doğum odasında perdelerle ayrılabilen, birbirine paralel, yanyana yataklar sıralanmış. En arkada, önceleyn arada bir inleme sesinin geldiği karşı duvarda, sondan bir öndeki yatağın perdeleri kapatılmış. Hafifçe dalgalanıyor ama bir şey duyulmuyor. Birkaç kişi olmalılar orada. Yatağın ayak ucundan basucuna doğru giden, kısa bir süre kalıp geri dönen bir sırt farkediliyor. Asılı kumaş şimdi daha hızlı deviniyor, dalgalanıyor sonra bir takım sesler, bir erkek: "Daha kuvvetli, biraz daha!" Bir kadın sesi: "Güzel böyle, çok güzel, hemen bitiyor." Kadın sıkıyor, soluyor, inliyor. Aynı erkek tekrar: "Derin nefes alıp-verin, devam böyle, sakın olun." Ve birden ufacık bir inilti, küçük bir yaygara.

Saat 08:34. Baygın, tekdüze bir mırıldama ve perde tekrar hareketleniyor. Bu defa oldukça şiddetli, yana savruluyor. Bir doktor ve bir ebe sevinçle, çepeçevre kapalı cam duvarın arkasında gerekli muayeneye başlıyorlar.

Her şey komplikasyonsuz gitmişti. Yine şakaklarından aşağı kayıyordu gözyaşları: "Komplikasyon; Bu kelimenin harflerini ezbere tersinden söyleyebilirim." Arkasını dönüp ameliyat odasının kapısına kazıdı gözleriyle: "NOYSAKILPMOK!" Komplikasyonsuz hiç bir işi olmamıştı, ne sözleşmeleri, ne aşkları ne de doğum yapması.

"Neden şimdi daha öncekilerden değişik olsun. Sen yamuksun işte, ve yamuk düz değildir." Kız arkadaşı onu sakinleştirmeye çalışıyordu. O da Türkiye'dendi ve devamlı olmasa bile Almanya'da büyümüşü. Anne ve babası, işlerinin çokluğundan, her iki senede bir Türkiye'ye akrabalarına geri gönderiyorlardı onu. Bazen orada, bazen burada gidiyordu okula. Her sivilcenin büyük kaygılara ittiği, taraktaki her saçı sayan arkadaşı, hamilenin korkusunu almaya çalışıyordu. Günde yüzden fazla dökülen saç, ve hemen baştan-aşağı muayeneye gitmişti. Her zamanki paniğiyle, öyle hızlı konuşmuştu ki, diyaframın gevşemesi için doğru düzgün nefes alıp-vermeye vakti bile olmamıştı. Sonuç: Sık sık göğüs sancısı. Küçüklüğünden beri hep aynı panik: Onulmaz ciğer korzinomu, kemoterapi, ölüm odası ve cenazede kimse yok. Yüksek tansiyon; Yine panik: Göğüs anjini, yapay kalp, özlem son durak.

Bir akşam, sol kulağının arkasında küçük bir yumru farketmişti: Beyin tümörü! Veya tiroit bezi kanseri! Sonra iyi de duymuyordu. Sonu gelmişti! Rahat rahat, karmakarışık evini, en ücra köşelerine kadar silip

süpürmüştü. Sabaha karşı elektrik süpürgesini dolaba koyarken daha da büyümüştü yumru. Ölümüne mahkum birinin kıygın bakışlarıyla son banyosunu hazırlamış, bir elveda mektubu yazıp, en sevdiği, üzeri leopar desenli çizmelerini giyip evi terketmişti.

Dahiliyecesinin zili acı acı çaldığında, yardımcısı önlüğünü henüz giymişti. Randevulu hastalar bekleme odasını doldururken, bu "ölümcül hasta" alçak, tutuk bir sesle derhal doktorla görüşmek istediğini bildiriyordu. Ama beklemesi söylenmişti ve saatler geçiyordu. Dergilerin sayfalarını karıştırıp ta ki dayanamayınca kadar: "Hemen muayene olmak istiyorum. Hayatım tehlikede. Bunu doktora söyleyin!" Bir erkek sesi ismini ciyakladı. Sol kulağının arkasındaki küçük yumruyu direk gözüne tuttuğunda, doktor, kalın çerçeveli gözlüğünü siliyordu. Sonunda elinde hasta-kartonuyla oturduğunda önce bir sakin olması rica edilmişti. Nefes kesen tempoda dertler akıyordu kırmızı dudaklardan. Doktorsa, sıcak bir düşün altında otururcasına, hafif kaykılmış, donuk bir bakışla, pembe hasta kağıdına tırnaklarını geçiriyor ve şimdiye kadarki tüm hastalıkları ufacık parçalar halinde, masanın üzerine yayılınca kadar yavaşça yırtmaya başlıyordu.

Tombul yüzündeki büyük, kırmızı gözlüğüyle, bu ufak şişman Türk kızı kendini güçlü ve harikulade olarak tanıttı. "Partilerin soğuk büfesini, konukların aptalca saçmalarından daha iyi sindirebildiğimden şişmanladım. Bunu korunma aşısı varsay." Bu ebedi hukuk öğrencisi, onaltı yıldır derslerde kanunların yorumlarıyla ilgili kavgalar eder, elinde kırmızı kalemiy-

le boş kelimelere karşı savaşırdı. "Kanun, iktidar organının kalemidir. Kimin tahtırevanda oturduğu önemli değil, faşist soykırımcı sistem veya çoğunluk demokrasisi, biri kırbaç biri de dizgin." Güzel bir şey söylediğini duyumsadığında, gözlüğünü burnunun ucuna çekti. "Yani tahtırevanda kimin oturacağına bir güzel dikkat edelim!" Arkadaşların ve akrabaların, okulu artık bitirmesi konusundaki ikna çalışmalarını birkaç kelimeyle karşılıyordu: "Ben halkın avukatıyım, sınava gereksinimim yok." Gerçekten biteviye, burada da titizlikle, dava dilekçeleri yazmakla doluydu. Elli daireyi boş tutan emlak komisyoncusuna karşı, ertelemesiz on yıl hapis cezası talep ediyordu. Elektronik eşya satan mağazada hırsızlığa giren kimsesiz çocuğun, ceza kanunun 242. maddesine rağmen beraatına karar vermişti. Kızını iğfal eden bir adama hayat boyu. Bir Tamil sığınmacının ülkeden sürülmesi veya yabancılara seçim hakkı. Virüsü hep hastalıklı kanunlarda arıyordu: "Düşünsene, bizim gibiler, aşkını kanıtlamak için bir yıl birbirlerinden ayrı beklemeliler!" diye sövüp-sayıyordu *Sonradan Göç Tüzüğü** hakkında. Bu gibi çöşkunluklar sonrası, gediklişi olduğu lokalin pencere tarafına oturur, gelip geçenlere bakarken yeni bir düşünce yakalayana kadar votka-toniğini höpürdetirdi. "İki ayaklı bu hayvanın kendi inisiyatifiyle başardığı tek şey sanattır, yoksa psikolog koltuğundan hiç inmezdi." Veya "Aşk kendi komplekslerini cilalamak ve devamlı bir vicdan azabıdır." Yine burun ucuna kırmızı gözlük

* Sonradan göç tüzüğüne göre Almanya'da yaşayan yabancının, ülkesinden evlendiği eşyle Almanya'ya göçmeden 1 yıl ayrı yaşamaları gerekmektedir.

yerleştiriyordu, Bu, tüm saldırganlıklarını salt tuale kazıyan, bunun dışında sadece uyum ve dinginlik yayan bir ressamla on yıllık beraberlik sonrasının zeti-y-di. O da buna karşın, söylenmemiş hiç bir şey bırakmamaya karar vermişti. Ve gözleriyle karşıdaki bulvar tiyatrosunun ışıklarına takıldıktan sonra coşkusu adamakıllı artıyordu: "Sevgi ve adaletin dşn kuranlar, daha embriyonal devrelerde zırvalamaktadırlar. Gt silmeye ve sinek kovalamaya bir saltanat! Tahtırevandakilerin şerefine: Daha iyisine layık değiliz, bize daha çok kafes gerek!" Alçak sesle ve bağırıp çağırarak, sandalyeden el-kol hareketleriyle fırlayarak ve ikinci bir votka-toniği yüksek sesle ısmarlayarak zamanla yan masaların dikkatlerini üzerine çekerdi.

Önceleri salt iki kız arkadaşın oturduğu bu küçük bistro masaya kayarlardı çevredekiler teker teker. Lokalin sahipleri, iki Yunan kardeş, gece yarısına doğru pencereye "zel Toplantı" tabelasını asarlardı. Bilmem kaçıncı kez, başlangıcındaki iki kişilik konuşma, bir topluluk tartışısına dönüşürdü. Bir Etopyalı kız, ekonomi ğrencisi, domates suyuyla şerefe kaldı-rarak: "Güzel, kafes ama, salt adaletle ilgili değil. Dil de bir kafestir. Düşünceye yn verir. Neyi nasıl duyumsadığını, düşündüğünü belirler. Vatandır bu." - "Parmaklıkları kes ve kendi kanunlarını yap!" diye lafını kesti Türk kıızı. "Vatan meyveli dondurmaya benzer, yaladığın sürece seni ferahlatır, belki tadını da kestirebilirsin, ama sonra su istersin bu tatlı balçıktan dolayı!"

Perde açılıyor, ama arkasında kimse yok artık.

Bir başka ses; daha kalın, basık, çok yakın bir yerde inlemekte. Kafasını kaldırıyor. Yeni biri getirilmiş içeri. Duvardaki girintide, iki kapı arasında yatmakta. Silüeti görülüyor salt. Yüzü duvara dönük, kalçasında bir battaniye, yan yatıyor. Tekrar tekrar inlemeler, ayakları kasılıyor, çıplak bacaklarını karnına çekiyor. Siyah, omuzlarına dökülen saçları var. İlkel bir inleme. Kadın belli belirsiz, görülmüyor. "Maika Tçi!" diye çınılıyor, kalın ve bedenin derinlerinden gelen bir ses. "Bir çingene" diye düşünüyor hamile. İster istemez, gecekondularına borular döşenmediği için suyu çamur birinkintilerinden toplayan Romen çingeneleri hakkındaki televizyon haberini anımsıyor. "Bu kadın da mı o yöreden acaba?" - "Maika!" acı dolu bir inleme. Yine kasarak çekiyor bacaklarını. Saat 08:39. Hamile kadın sesleniyor: "Hemşire! Şu kadının durumu kötü, yardım edin lütfen." - "Doğum sancıları, gayet normal." Hollandalı hemşire kendisini hafifçe yumuşak yastığa itiyor. "Normal" diye acıyla çınılıyor belleği. Kırk hafta sonraki bu sancılar normalmiş. Ama kanamakta kendisi. Hiç bir yeri ağrımıyor, bağırmamalı. İki gündür salt kanıyor.

"Lütfen hemşire, kocama ulaşabildiniz mi? Günün öne alındığından haberi yok." - "İyi olacak merak etmeyin" diye yatıştırmaya çalışıyor yumuşak Hollanda aksanı. "Telaşlanmamalısınız. Biz şimdi hazırlıklara başlayalım." Başucundaki masadan uzun, ince hortumlu bir kanülü alıyor: "Biz aslında daha iyiyiz" diye düşünüyor hamile. Gözyaşları kulaklarına akıp gıdıklamakta.

Sağlığı yerinde olduğuna şükretmeliymiş. Biteviye bunu öğütlerdi annesi. Çöp sepetinin tepeleme doluluğu, giyilmiş çorapların sağda solda kalmasına kadar önemsiz ve ufak nedenler, acı sitemlere yol açardı. Ama öylesine oluverirdi bunlar da; istemeyerek, düşünmeden veya bir çaba sarfetmeden. Annenin o güzel açık yüzü sertleşir, derin, dik bir çizgiyle kaşlarının arasında bir kırıksıklık oluşuverirdi. Kalın dudaklarını kenetleyerek: "Başım soğuk, ama dilim ateş püs-kürüyor" diye sık sık özür dilerdi arkasından sitemleri için.

Yöresinin yaşlı insanların anlattığı gibi -beş kardeşin en büyüğü - çok zeki bir çocukmuş. Anadolu'nun sıcağında küçük, tozlu bir köymüş evi. O çevreye göre büyükçe çiftlik, birer düzine inek ve manda, üç at, mısır tarlası ve fındık bahçesiyle maceralı bir oyun yeri olabilirmiş aslında. Bunun yerine, düşükle ve ölü doğumlardan zayıflamış yatalak annesinin yerini almış ve hayatta kalmış kardeşlerine bakmak zorunda kalmış. Daha çocukken babanın yemeğini tarlaya taşımalı, kuyudan su çekmeli, eliyle çamaşırları yıkamalı, inekleri sağmalı, ahırını temizlemeliymiş. Tüm çocuklar böyle ağır çalıştıklarından, kaçınılmaz, çizilmiş bir kadere inanıyor ve sofı baba da bunu Kuran'dan ayetlerle onaylıyordu anlaşılan: *Her şey alın yazısıdır*. Kızın da, gerçi daha sonra ama, öbür dünyada daha mutlu bir yaşama kavuşmak için görevlerle dolu bu yolu gitmek gerektiğinden hiç kuşkusu olmamış.

Sümüklü, kel kafalı, kocaman gözlü çocuklar ağırbaşlılıklarıyla, tekrar çocuklaşan yaşlılara benziyorlar.

En azından k t ama varolanları koruyabilmek için, günlük çalışmanın yorup aşındırdığı, kuşakları büyük bir aileye dönüştüren, gençlerin davranışlarını yaşlıların kurallarının belirlediği ve bunların da büyüyüp gelenekleşen bu kurallarla kendi çocuklarını zorladıkları bir yaşam. Geleneklerin devamından ve sağ kalabilme savaşından oluşan bir Mobile. Değişiklikler salt dışardan gelebilirler.

Ve bu da oluverdi. Amcalardan biri uyanıklığını farkedip, ailesinden izin almadan onu okula kaydedivermişti. Böylece evdeki görevlerini de ihmal etmemek kaydıyla beş yıl düzenli olarak okula gidebilmişti. Üstelik sevinçle aynı anda hem derslerini çalışabilmeyi başarmış, hem de evdeki işlerini yapabiliymişti. Kuyudan su çekmek, eliyle çamaşırları yıkamak, mısır  ğ tme , ekmek pişirmek, yağ yapmak hayvanları yemlemek. Bunlara rağmen sonraları, ilk kez Almanya'da kendini yetersiz duyumsamıştı. Diğer iş arkadaşlarının saat  cretleri 8.50 Mark olarak ödenirken, kendisi okuldan terzi olmadığından, aynı iş için 5.05 Mark almıştı. Ustanın, zor smokin veya gömlek değişimi işlerini salt onun masasına koymasına karşın, ancak oniki yıl sonra diğer iş arkadaşlarıyla aynı kategoriye konulmuştu firma tarafından.

Ama o zaman da emekliliğinin yükseltilme olanağı yoktu artık. Bugün yirmi yıllık göz nuru, yorucu çalışmaları için 700 Mark emekli  creti veriliyor.

Üzüntüyle bakardı kızlarına: "Bir gün benim ayak-kabılarımla y r yebilseniz, bir gün bile benim gözle-rimle g rebilseniz anlardınız: Bu, topraktan parlayan

asfalta dönüşen, ölçülebilen 3000 km yol değil, biteviye bulanıklaşan o geriye dönüp bakış. Zaman içimizde kaybolup, yitip, bizi anılarımızla başbaşa bırakıyor Her yeni adımla daha da köreldim." Türkiye'ye yalnız yaptığı yıllık yolculuklarından, giderek daha da durgunlaşarak döndüğünü izliyorlardı kızlar. Gözlerinin arasındaki o dik çizgili kırışıklık derinleştikçe, "o geriye dönüp bakış" uyuşturdukça "Erdemlerimize" o kadar daha ateşli sarılıyordu. "Burada biz yabancıyız" diyerek çocuklara "uslu" olmaları için yükleniyordu. Kızlar ne okul gezilerine ne de öğrenci şenliklerine katılabiliyorlardı. "Zamanla anlayacaksınız. Bir insan hiç bir zaman kökünü terketmemeli. Burada hep yabancı olarak kalacağız." O "*yabancı*" kelimesinin hüznü, aynı zamanda zavallı bir tonu vardı, salt kendini burada yabancı duyumsadığından değil, yerliler tarafından yabancı olarak gerçekte onay görmemesinden ve kendi ülkesinde de yabancılaşmaktan giderek. Ayrılış kararının hep pişmanlığını yaşıyordu. Bir adamın, Mekke'ye gitmiş bir hacının bu sofı kızı, her şeyden önce dini çevresini kaybetmişti burada. Yalnız dua ediyordu, oruç tutan ve özellikle Ramazan - Kurban bayramlarını gösteren Arap takvimiyle yaşamakta direten, tek kendisiydi ailede. Hiç bir zaman yenerek bitmeyen bir düzine bayram yemeklerini tek başına hazırlardı. Tüm gücüyle *bugüne* karşı direniyor, yeşil atlasa sarmalanmış Kuran'ın Arapça surelerine sığınıyordu. "Biz namusumuzu koruduk. Geri döndüğümüzde kimse bizi parmağıyla gösteremesin." Bu serbest, "*günahkar*"zından, dokunulmamış şekilde, geri dönüşte sıfır-

dan başlamak istiyordu. Bir de şu kızları, mahşer gününün gelmekle gözdağı verdiği hipi modasından sapasağlam kurtarıp, lise diplomalarını aldırabilse, en zoru atlatılmış olacaktı. Ama büyüğü bağlanmışcasına, ilk renkli televizyonun karşısına oturmuş, gösterileri ve açık hava konserlerini yutuyordu. Binlercesi saçlarına çiçekler takmış, görünüşte birbirlerine önyargısız yaklaşıyorlar, utanmadan sevişiyorlar ve "All you need is love"ı söylüyorlardı. Hangi ırktan veya hangi mezhepten olursa olsun, nereden gelirlerse gelsinler önemsizdi ve pankratlarda "Make love, not war!" yazılıydı.

Kız, parlak rugan ayakkabılara, ütülenmiş bluzlere ve ekose, pileli eteklere karşı bayrak açıyordu. O uzun saçlı ve sakallılar, kendisini olduğu gibi kabul edeceklerdi. Onlarla olsa bu kadar yalnızlık çekmezdim belki diye düşünüyordu. "Öylesine ortalıkta dolaşan bunlar, normal insanlar değil!" diye bağılıyordu anne telaşla, "ve sen de değilsin, git de doktora kafanı muayene ettir. "Akşamları, yorgun argın hole girer girmez kapıyı üç kez kitleyip sızlanmaya başlıyordu.

O dik kırıışıklığın kendini, alnına özellikle gömdüğü günlerde yorgun kadın mutfağa çekilirdi. Sonra da kurşunkalemin, çizgili mektup kağıdına bıraktığı sesi duyulurdu. Başka zamanlara dalıp, Anadolu'nun hırçın manzarasını örten, güneş ve toz karışımı ve susatan o benzersiz üç şekerli demli çayın ikram edildiği, sarı havanın düşünüyü kurardı. Evlerinin aşağısındaki vadiden kıvrılarak akan nehri. Mandaları oraya su içmeye götürdüğünden ve taşlı sahilde yırtılan ayakları-

nı serinlettiğinin düşünüy. Alçak tavanlı, serin odalardaki ter kokusunu, taze nane ve biberiyeleri, kendi pişirdiği mısır ekmeğini ve çerkez tavuğunu düşünürdü. Bir de o dut ağacı, gövdesi ancak üç kızkardeşin sara-bileceği kalınlıkta. Büyük çayırda, evin direk önünde, kuyunun birkaç metre arkasındaydı ve dolu beyaz yemişleri vardı. Ceviz büyüklüğündeki beyaz, sulu yemişinin dil üzerinde eriyip gitmesi hissedilmez, yemeye doyum olmaz ve zaman, ağacın gölgesinde akıp giderdi. Geceyarılarına kadar sonsuz mektuplar yazıyor, ailesine para gönderiyordu bir çamaşır makinası için. Kendilerini artık su çekip çamaşır yıkamak için yormamalıydılar. Ama elektrik köyün tek caddesi için çekilmiş, üstelik henüz akar suları da yoktu. Abisi, tüm bunların daha bir on yıl alabileceğini, onun yerine gazlı bir fırın aldıklarını yazıyordu yanıt olarak. Böylelikle yazın yemek pişirmek için, soba yakmalarına artık gerek kalmamıştı.

Operasyon salonunun yeşil kapısının üzerindeki saat 08:44'ü gösteriyor. Köşeden hala çınlıyor; "Ma-ika!" - "Çingenelerin keman çalışmalarını dinlemelisin. Salt özlem. O müzik tenden süzülüp ruhunu yoğuruyor insanın. Bunu düşündüğümde bile tüylerim diken diken oluyor." Kollarını sıvazlayır ürpererek. Oda steril bir beyazlıkta parlarken güneş, komik yıldızlar yaratıyor sayısız krom parçaların üstünde. Serçeler, küçük gruplar halinde birbirlerini kovalıyorlar pencere önünde.

Gaipten aldıkları bir komut üzerine bir düzinesi

pek heyecanlı, sağdan sol tarafa doğru uçuyor, biraz sonra üçü, galip pozlarında salınarak çıkış noktasına dönüyorlar. Bıkıp da başka bir oyun yeri arayana kadar devam ettiriyorlar bu yarışı büyük bir hevesle. Bir radyo programı geliveriyor aklına. Ruhr bölgesinde çocuklara, şehirlerde artık zaten azalan kuşların, özellikle serçelerin yokluğunu duyumsayıp duyumsamayacaklarını sormuşlardı. "Hayır", demişlerdi ufaklıklar, "Arabalar zaten yeteri kadar gürültü yapıyorlar." "Hasta nerede?" Beyaz duvarlardan, beyaz perdelerden ve beyaz yataklardan oluşan manzarada ebe, beyaz giyili adama yol gösteriyor. Bronz yüzü ve kolları da olmasa hiç farkedilmeyebilirdi. Kayıtsızca selamlıyor hamile kadını. Dün hastahanedeki kalmamak için belirttiğinde, her an olabilecek bir kanama ile tehdit etmişti. "Sorumluluğu salt siz taşırsınız, sakıncalı neticeleri olabileceğine dikkatinizi çekerim." Bu adamı sevmemişti. Kabaydı. Başka seçeneği yoktu ama. "Konusunda uzmandır" demiş ve randevu almıştı doktoru. "Her şey hazır mı? Elektrokardiogram nerede?" Hollandalı evrakları uzatıyor. "İyi, iyi, başlayabilir miyiz hemşire?" - "Hayır, Anestezi uzmanımız henüz gelmediler." Beyazlı adam kızıyor. "Saat onbire kort reserve ettirmiştim."

"Ben de kayak sanmıştım", diye düşünüyor hamile. "Geline bana hemen haber verin." Belirli bir mesafeyle kapıya kadar geçiriyor doktoru ebe. Köşedeki kadının inlemelerini yorumsuzca geçiriyor. Kendi hastası değil çünkü. "Maika!" çınlıyor yeniden, öteki yanına dönüyor, örtüyü kalçasına tekrar yayıp saçları-

nı alıyor terli yüzünden. Güzel ve daha çok genç bir yüz bu. Elinde bir tesbih var. Taneleri sertçe çekip birşeyler mırıldanıyor.

"İkimiz için de bir sürü tanrı seçtim." Karnını sıvazlayarak. "Salt birisinin insanları akıllandırabileceğini sanmıyorum. Bir gün hepsinin beraberce oturup barış çubuğu içeceğinden eminim. Sonra hepsi teker teker, tek gerçek olma isteklerinden vazgeçip bizim için her dinin en iyi yönlerini seçecekler. Tabii ki bu seçimde epey tütün tüketip devamlı çubuk tüttürecekler. Ama göreceksin, anlaşıp ve sonuçta çok güzel, onurlu bir tanrılar birliği oluşacak, öncekinden daha az yükümlülük, daha çok haklarla yeni bir din. Ve biz de Hristiyan çalışma hevesiyle uyanıp, sevgi dolu Müslüman sakinliği, akıllı Yahudi bilgeliğiyle yaşayıp, akşamları da tekrar doğmak ümidiyle Buda'nın dizlerinde uykuya dalacağız. Bu güzel düşlere ne dersin meleğim."

Saat 08:46. Çocuğun babası hala yok. Bu kadar sık saate bakmamıştı hiç. Baba evindeki saat selinden hala saat taşıyor bugüne kadar. Babası çok dakik günlük programını, kolundaki saate bakmaya gerek kalmadan, evin her açısından görüp kontrol etmek isterdi.

Yatağın başucunda bir radyo-uyandırıcı zamanında kalkabilmekten sorumlu, yuvarlak bir duvar saati banyoda, duş almak, saç yıkamak diş fırçalamak, giyinmek ve saç kurulamak için zaman planını gözetirdi. Yemek odasıyla mutfak arasındaki pirinç gövdeli sar-

kaç saat, mutfak masası üzerindeki köşeli duvar saatinin nezaretinde, kahvaltı alınıncaya kadar denetim içindi. Arkasından koridorda, kadranında bir uçak amblemi bulunan krom konsol saati beklerdi onu. Burada şapkanın ve paltonun oturuşu kontrol edilir, son bir bakış krom saate, sonra kuvarz kol saatine ve babası para kazanmak için kayboluverirdi. İş saatlerinin kaygan olmasına rağmen, kontrol saatinde kart basan ilk kendisi olurdu. Bu çekingen, ciddi adam, asıl tutkusuna kavuşabilmek için, çizim masasındaki yalın işini hemen bitirmek ister gibi görünürdü sanki. Zamanında, anne ve babasız, üç kardeşin en büyüğü olarak, akrabalara daha fazla yük olmamak için, mümkün olduğunca hızlı, okuyup inşaat mühendisi olmuştu. Onbir yaşında yetim olarak, sıkı bir sınavla Ankara'da devlet yatılı okuluna alınmıştı. Arkasından, disiplin ve bir liste dolusu yükümlülüklerle dolu, kıt ve yalnız bir yaşam. Devlete, şükran borçlarını, eksikliğini tamamlayarak ödemeliydiler: Matematikçiler, Kimyacılar, Mühendisler. O yumuşak yaradılışlıydı ve okuyordu. Teknik Öğrenimi de devlet tarafından finanse edilmişti. Yüksek öğrenimin sonrasında beş yıl devlet dairelerinde çalışma yükümlülüğü vardı. Teknisyen olmuş, kafası statik formülleri, olasılık hesapları, madde genleşmesi ile doluydu ve matematikçinin, kimyacının, veya bir mühendisin bilmesi gereken her şeyi biliyordu. Ama onun asıl ilgisi edebiyata ve felsefeye, operaya ve konserlere aitti. Atatürk'ün çarçabuk yarattığı çağın ruhunu susamışçasına emmişti. Kütüphanelerde canlanıveriyordu işinden sonra. Gittikçe içine kapanır

olmuştı ve hep de öyle kaldı. Sanki çocuksu bir saflıkla, erken ölen anne-babasının veremediği yanıtları edebiyatta arıyordu. Kültür dışında bir yuvası olmamış, haladan komşulara, amcadan uzak akrabalara, oradan oraya itilip kakılmış, ancak onüç yaşında, devlet yatılı okulunda kalacak, düzgün bir yeri olmuştı. Büyük bir ailede yetişmiş karısına karşın o, görünüşte karşı çıkmadan değişik bir kültüre girebiliyordu. "Vatan, daha aranıp bulunması gereken bir yer de olabilir" derdi. Alışılmış okuma pozisyonuyla, ayak ayak üstüne atmış, kollar kapalı, kafa hafif göğüse doğru kaykık, arkasındaki duvarda Kant'ın gümüş çerçeveli kesin-direktifi: *"Öyle davran ki, arzularının doruğu her zaman evrensel yasalar olarak da geçerli olsun."*, çalışma odasında otururdu. Sessizce, kendi kendine hayallere dalar, kendisinin ve ailesinin yaşamını düşünür ve hergün yeniden planlardı. Tatsız doğaçlamalar olmadan yaşam, güvenilir bir süreklilik izlemeliydi. Kızlar, bir üniversiteyi bitirmeliler, anne ve babalarıyla geri dönüp, ülkelerinin sosyal ve politik kalkınmasında birlikte çalışmalıydılar.

Okul arkadaşlarına karşın anne ve baba tarafından kızlar kendilerini, gerçi daha çok korunuyor ve üstlerine düşülüyor duyumsuyorlardı, -Alman ailelerdeki açık beraberliği, kayıtsızlık olarak yorumluyorlardı- ama okul arkadaşlarının her şeyi açık kalplilikle konuşabilmelerine karşın da, ergenlik çağının sığıntıları olarak bakışlar, utançtan terleyen ellere mıhlанmış, sessiz oturuyorlardı. Bilgisizliklerinden utanıyorlardı,

Çünkü ne anne ne de baba, bu karmakarışıklıkta yardımcı olamıyorlardı. Önlerindeki kıllar uzadığından, alınması, küçük memelerin rahatsız sütyenlere saklanması gerekiyordu, hele aylık kanamalar konusu hiç konuşulmamıştı. Anne salt: "Artık kadınsınız" diyordu. Tehdit edici bir şey vardı bu sözde. Komşu çocuklarıyla hoplayıp zıplayamıyorlar, banyo yaparken kapıyı kapatmaları gerekiyor, kısa etekler uzatılıyor ve şimdiye kadar alıştıkları gibi, artık çekinmeden babanın kolları arasına atılamıyorlardı. Gittikçe daha kapalı ve daha utangaç oluyor, ancak en yakın çevrede bisikletle turlayabilirken, okul arkadaşları, flört ederek, daha da kısa eteklerle, utanmadan gençlerle okul bahçelerinde ve caddelerde koşuşturuyorlardı. Bu bisiklet turlarında pek konuşmuyorlardı, kendilerindeki bu garip olayları hiç anlamıyorlardı ki. Kafalarını rüzgara karşı kaldırıp, gömleğın o hafif dalgalanmasını vücutlarında tadarken ikisinin de arzusu: "Ah nolur biriyle konuşabilsem"di. Düşlerinde her biri, kendi ailelerinden daha değışik, yeni bir aile yaratıyorlardı. Ama evlerindeki tamamlanmış dünyaya inzivaya çekilip saatlerce mutfak penceresinin önündeki dolabın üzerinde oturup, üçüncü kattan gelip geçenleri, dolaşanları, sabahları acele ettirenleri, akşamları ağır yürüyenleri ve geceleri, evre sessizliğe gömüldüğünde yalpalayanları, nara atanları seyredereklerdi.

Evlerinin bulunduğu blokla, sigara otomatlı ve büfeli tramvay durağının arasındaki iki şeritli yol büyük bir S gibi kıvrılıyordu. Cam açıldığında benzin ve mazot kokardı. Parmaklık ve dikenli tellerle çevrili kışla,

kendilerinin bloğu ve sigara otomatlı, büfeli tramvay durağının oluşturduğu üçgen, bitmez-tükenmez repertuarlı bir sahne oluştururdu. Çöp arabası şoförünün küçük, çelimsiz "Alkolik-Yenge" lakaplı karısı, her öğleden önce alışverişe giderdi ama her seferinde başka başka: Kah saçları yapılmamış, kah mantosunun altında geceliğiyle, sendeleyerek, kah neşeli, alaca giyimli ve makyajlı, kah iki küçük oğlunu arkadan itıştırerek veya sevgi dolu kucaklayarak. Hafif deli kapıcı, "Çöpyiyici", her gün, o balçık rengi poşetine değişik kağıt parçacıkları ve teneke kutuları toplar asansöre yeni yeni parolalar yazardı. Emekli kadın, belinden hastalıklı, oldukça yaşlı Dackel cinsi köpeğini arkalardaki metruk araziye götürüp gezdirmek için caddeyi hiç ışıklardan geçmezdi. Eski ve yanık yağ kokan dükkan-daki oksijen sarısı tezgahtar kızın takma adı "Succuk-Monroe" idi. Hiç, tek bir adamla fingirdemezdi. Tramvayların gerçi hepsi yeşil boyalıydılar ama her biri değişik reklam tabelaları taşıyorlardı, kah doluydular, kah boş, bazan zil çalarlardı, bazan değil. Çoğunlukla iki kızkardeş yiyecek ve içecek bir şeyler alırlar, pencerenin önündeki dolabın üstünde saatlerce rahat rahat otururlardı. Radyoda öğle magazini yayınlanır, beyaz-mavi muhabbet kuşu gagasıyla kafesteki aynayı tıklatırken bitmez bir bant gibi gaklardı: "Öpücük, Mano! Öpücük ver!"

Geçmiş hakkında konuşulmazdı, buradaki yaşamın, günün birinde biteceğiydi salt bilinen. Bir sonraki gün de biliniyordu: Okul, pencere, uyku. Ondan sonraki de: Okul, pencere, uyku. Daha sonrası karan-

lık. Buna karşın, bir yıl boyunca yaşadıkları taşra köyünden daha mutlu duyumsuyorlardı şimdi kendilerini büyük şehirde. İlk okuldan sonra babaları tarafından küçük kasabadaki Hümanist Lisesine yazdırılmışlardı. Küçüğü beşinci, büyüğü de yedinci sınıfa alınmışlardı. O sırada okul yaşı gelmiş yabancı çocuk hemen hemen yok gibiydi. Her yerde tektiler. Gerçi Anadolu'dan ilk vagonlar dolusu emekçiler satın alınıyordu ama bunlar salt ailesiz ve zaman limiti olan işanlaşmalı erkeklerdi.

5/B'deki öğretmen dikbaşı, sert bir pedagog olarak tanınıyordu. Sınıfın kapısını açtığı anda, çocuklar birden sıralarının yanında, ayakta mumlaşveriyorlar ve ne çok sessiz, ne de aşırı yüksek sesle bir "Günaydın" çekiyorlardı. Ve bu gösterişsiz adam kapıyı arkasından kapatıp, karşıya pencereye gidip, pervazları azarlayan bakışlarla kancalayıp, tahtayı kontrol edip, çantasını - hep parlaması gereken - masaya bırakıp, döner sandalyesinin yüksekliğini ayarlayıp ve sınıf defterini önüne çekene kadar, ayakta sessiz bekliyorlardı. Kesin, düz bir bakış dokuz-on yaşındakilere, bir kıvanç gülücüğünün ufacık belirtisi ve sonra nihayet o kurtarıcı "Oturun!". Hangi öğrencide otoritesini kanıtlayabileceği hakkında çok güçlü bir sezgisi vardı. Başlangıçtan beri kalın örgülü, siyah saçlı kız, gösteri tahatası oluverdi. Gözdağı verircesine, elinde okuma kitabı, yanında durup yakasından kaldırıyor, ödevleri istiyordu. O da hep yutkunur, bu öğretmenin dersinde bir ses çıkaramazdı. Gözler kırpışır, kekelemeye başlar, sinirle saç örgüsünü kurcalardı. Kafaya bir tokat

ve bir "Otur!"la bilgisizliğini yüzüne vurup, kalan ders saatinde onu görmemezlikten gelerek cezalandırmak için, öğretmene yeterli bir nedendi bu. Oysa o hazırlanmıştı, şiirleri ve seneleri çok iyi, akıcı bir Almanca'yla söyleyebilirdi.

Kızkardeşin sınıf öğretmeni daha özenli, daha şendi. Ağır anlatımları, şaka ve esprilerle kolay anlaşılabilir yapan bir palyaçoymuştu daha çok. Bunun yanında, orada, Alman isimli olmasına karşın kendini Brezilyalı olarak tanıtan, İngilizce ve Fransızca öğreten bir kadın vardı. Sanki biteviye çiğniyormuşcasına titreyen çeneli, sivri, tikli elleriyle, baseni öne kaykık, çarpık sırtlı bu kadın, çolak ve önü sıra sallanan sağ koluyla, daha ilk günü masasından yabancı görünümlü kızını imleyerek: "Sen neredensin?" - "Ben Garten cadde-sinde oturuyorum." - "Nerede doğduğunu soruyorum." - "Ankara'da..." Yorumsuz, çenesini seğirterek miskin-ce dönüverdi. Yeteri kadar öğrenmiş görünüyordu. Artık oniki yaşındaki ne kadar da söz istese, "Brezilyalı" başka bir öğrenciyi kaldırıyordu. Salt yazılı ödevlerin geri dağıtılmasında ihtiyarın dudakları onun tarafına doğru titreyerek sivriliyor: "Yetersiz" veya "Eksik" diyordu. Ama bu "Brezilyalı" ile tek karşılaşma olarak kalmayacaktı. Şehire taşındıktan üç yıl sonra, başka bir Humanist Lisesinin girişinde birkaç arkadaşıyla beklediği büyük kız. O sırada, daha da çarpılmış "Brezilyalı", yeni İngilizce öğretmeni olarak, miskin-ce geçiverdi grubun yanından. İki hafta sonra tamamı: Yeni sınıf temsilcilerinin işlendiği defteri, alışıldığı gibi - sınıf temsilcisi yabancı, yedeği Alman - denetledik-

ten sonra, sırtarak seyretmişlerdi onaltı-onyedı yaşındakiler sahnelik bu oyunu: Toparlanıp sallanarak kalktı, masaların arasındaki orta geçitten son masaya kadar, kollarını önü sıra sallayarak açıp duruverdi: "Hayatım, bu ne süpriz!" diğerklerine dönerek: "Biz eski arkadaşız da." Olayın öncesini bilen tüm sınıfın çın çın öten kahkahaları, onu öylesine şok etmişti ki, neredeyse artık yetişkin bu öğrenciyi, kucaklama denemesini aniden kesivermişti.

Bir tarih öğretmeniyle buna karşın daha şanslıydı, kendini sıkıca öğretim planındaki tarihleri sormakla bağlamayan, ayrıca günlük politika tartışmaları yapan ve öğrencileri kendi başlarına düşünebilmeye yönelten biriydi. Böylece neredeyse bu aşağı-yukarı otuz kadar öğrenci, iki ayrı grup oluşturmuşlardı: Biri hükümetin politik kararlarını savunan, diğeri karşıt görüş. Miyop, şişman bir oğlan iki yıl için fikir arkadaşı olmuştu. Okulda, tramvayla eve dönerken sekiz istasyon boyunca, savaş ve barış, tanrı ve dünya hakkında heyecanla tartışıyorlardı. Saman sarısı, çilli bir oğlan da katılmıştı sonraları ve beraberce, bu "üçlü çete" tarafından tarih dersinde sunulması gereken komünizm manifestosu çalışılmıştı. Sonrasında, kendi kuşaklarından diğerk insanlar gibi, politik gruptaki etkinlikler ve her türlü azınlık gruplar için ateşli çalışmalar geliyordu: Sosyal yardım alanlar, sığınmacılar, çingeneler veya Latinos! * - onların sorunlarını kendinin edinmişti. Salt Türkler'in sorunlarıyla uğraşmayı, dayanılma-

* Özellikle Meksikalı'ların oluşturduğu A.B.D. sınırını geçerek iltica etmeye çalışan Güney Amerikalı'ların Lakabı.

yacak kadar dar kafalılık olarak algılıyordu. Hatta, kendi milliyeti konuşulduğunda saldırgan oluyordu: "Ben evrenselim!" diyordu kızgın yanıtı. Bununla beraber, önceleri neredeyse gizli, tanımadığı, kendi kaynağı olan kültürünü araştırıyordu. Her ne kadar aydın sığınmacı kesim, sakınıp, kurumlaşmış mezhepciliği, yerlilerle diyalogtan kaçınırmış gibi algılıyorsa da, kendisi Aşık Veysel'den, Nazım Hikmet'ten ve Yaşar Kemal'den, Türk ozanlardan eserler topluyor, Ruhi Su'nun, Arif Sağ'ın müziklerini dinliyor, ressam Hanefi Yeter'in, heykeltıraş Mehmet Aksoy'un sergilerini geziyordu. Ailesinin denetiminden ve pencereden kopmak artık an meselesiydi. Bu düşünceler onu korkutsa da, salt aile kurallarına karşı çıkmış olmakla - kızlar evi ancak evlenerek terkederler -, aynı zamanda aileyi bu yaban elde satmış oluyordu. Bunun dışında daha onsekiz yaşında öğrenci, yardıma gereksinimi olan biriydi. Maddi olanakları, ev geçimi için tamamen yetersizdi. "Yurda ihanet"e, katı cezalar olasıydı: Okuldan derhal kaydı silinip Türkiye'ye geri gönderilebilir, ilk çıkan erkekle evlendirilebilir veya hastanelik oluncaya kadar dayak yiyebilirdi. Hiç biri olmadı. Kızlarının bu kararına ailesi ketum davrandı. Ufacık mayıs böceklerinin kabuklarına çekildikleri, hiç bir şeyin devinmediği bir deprem öncesinin sessizliği idi bu. Anne ve baba ketum, duruyorlardı orda: Gafil avlanmış, şaşkın, ümitsiz.

İlk aşık oluş ona, gitmek için tahmin edemediği gücü vermişti. Almaşına izin verilen az bir şeyle, elbiseleri, ayakkabıları, kitapları ve gitarıyla küçük bir ta-

vanarası odaya taşınıverdi. Kapı kapanmış, ayaklarının altında toprak göçüvermişti. Sessiz kalmıştı her şey. Dilsiz. Gücsüz. Yüreksiz. Aileyle tüm ilişkiler o andan itibaren yasaktı, doğum günlerinde veya annenin, riayet edilmesine çok büyük değer verdiği dini bayramlarda bile. Büyük kız utançtan, tanıdık ve akrabalarından örtbas edilmişti.

Kızkardeşe, fesat bir düzen ve zorlukla organize edilmiş buluşmada, anne ve babanın hasta olduğunu, babanın bir kalp spazmı geçirdiğini, annenin de mide ülseriyle hastahane de yattığını öğrenmişti. Düzgünce saçını tarayıp, annenin hep istediği gibi giyinip, kendi yaptığı onbeş kreple girivermişti odaya. Hemencecik, örtüyle yüzünü kapayıverdi anne. Daha sıcak hediye-yi, yatağın yanındaki komodinin üzerine bıraktı. "Geçmiş olsun, anne." Yanıt yok. Tam kapıdan dışarı çıkarken bir şangırtı kopuverdi arkasından. Bir şey söylemeden kırıkları toplayarak ve yeri silip, dışarı taşıdı parçaları. Uzun saçlarının ardında saklamaya çalıştı kendini, ama damlalar yüzünden süzülüyor, vücudu kasılarak çırpınıyordu. "Suçluyum! Ben suçluyum! Suçluyum!" Yüzünü çırmalıyor, dizlerini dövüyordu. "Ben! Ben!" Küçük çatı katı odasında kendini yerden yere vuruyordu. "Ben suçluyum!" Erkek arkadaşı onu yatıştırana kadar sabah oldu.

Doğum odasına, büyük bir sporcu edasıyla dalar-ken şakıyor şef doktor: "Anestezi uzmanı burada mı?" Odada kadınlarla yalnız olup, yanıtsız kaldığını çakıveriyor. Personelsiz bir önemli adam. Anında gerisin ge-

riye dönerken bir suçluluk duygusunun ezikliğiyle "Her şey yolunda mı?" diye aşırı yüksek sesle bağıırıyor. Ve henüz kadınlardan birinin yanıtlamasına kalmadan daha da yüksek sesle: "Ebeyi gönderiyorum! Ebeyi gönderiyorum!" Ve kapı tekrar kapanıyor. Püs-kürüveriyor kadın. Gülüyor, ağız kocaman açık, gülüyor, tekerlekli yatak gıcırıyor, komodin tıkırıyor, gülmekten karnı sarsılıyor, gözleri yaşıyor. Çingene mahmurca bakınıyor kadına. Bir şey anlamamasına karşın önce sessizce, ve sonunda boğuk, çırpınışı kahkahaların ona da bulaşmasıyla altın dişlerini gösteriveriyor. "Arkadaşımın kurt köpeği de tıpkı böyleydi" diye anlatıyor çingeneye gülerek. "Bölgesine yaklaşan herkese havlardı. Postacılar artık gelmiyorlar, konuklar da önceden telefon ediyorlardı, ailesi hayvanı kitle-sin diye." Yatağa tutunarak gülüyor. "Ben bile habersiz gelip zili çaldığımda tüm ev çınlardı havlamasından. Sonra, anne kapıyı hafifçe aralar ama tepinen bu kürk yumağı kafasını, dişlerini göstererek iki bacak arasından sokuşturur ve ölümüne havlardı. Nihayet beni tanıdığına azıcık duraklar, düşünür: Bu kadın düşman değilki, ne yapmalı - ve açık vermemek için daha delice ön bahçeye havlamaya başlardı." Kendisi artık sakinleşerek yüzünü kurularken, çingene köşede, neredeyse takla atarak, bitmeyecekmişcesine gülüyor, kafasını arkaya atarak kalkıp kahkahalarla kapıyı açıyor: "Ben anlamaz Almanca!" deyip gülerek kayboluyor. Yalınayak çıkma dışarı!" Ama kapılar ses geçirmez türden. Tek başına şimdi. Gömleğini yeniden bağlayıp yastığı silkeliyor ve yan tarafına uzanıyor.

Saat 08:58. Güneş, gözlerini kapatmasını gerektirecek kadar kamaştırıyor.

İlk büyük aşkı: Göze batacak kadar uyumsuz Romeo ve Jülyet çifti olmuşlardı. Yelken kulakları, saman sarısı saçları ve deniz mavisi gözleriyle, ince "uzun" onu, güzel buluyordu. Cılız, uzun bacaklarını ve özellikle ince tenli, kemikli, sinirli ellerini seviyordu. Tenis raketini, veya Döşova direksiyonunu, ıstakayı veya Rothandle* tutarken hayranlığından ensesi tutuluyordu. Ondokuz yaşındaki böyle güzel bir adamın kendisini her yerde büyük aşkı olarak tanıttığından, gizlice gurur duyuyordu. Okuldan önce, tenefüste, okuldan sonra buluşuyorlardı. Lise bitene kadar ayrılmaz dosttular. Salt ailesi, onu tanımamalıydılar. Bir Türk olsun istiyorlardı kendisi için. "Davul dengi dengine çalar" derdi anne. Ancak kendini ona, daha önce hiç kimseye duyumsamadığı kadar "denk" hissediyordu. İkisi de haşarı ve uyumsuz görünmelerine karşın gerçekte, utangaç ve usluydular. Evden kaçışını anlıyor ve bu vicdan azabını hafifletmeye çalışıyordu erkek arkadaşı. Pazardan yumuşak pideyle döndüğünde, "Yaşasın Enternasyonal" diye gülerdi. İyi bir matematikçiydi, zengin bir ailesi vardı, sık sık devrim ve temel demokrasiden söz ederdi. Birlikte, doğduğu yere yapacakları yolculuktan kimsenin haberi olmamalıydı. Bir "Namussuzluk"tu bu. Beyaz Döşova köyde gerçi dikkat çekerd, ama güneş gözlüğü ve başörtüsüyle

* Filtresiz bir sigara markası

kimse o eski küçük kıızı tanıyamazdı. Öğle üzeri vardılar. Günün bu zamanında tavuklar, kediler ve köpekler bile kendilerine gölgelik ararlar. Kavuran bu sıcağa, insanlar ancak kafalarını çıkarırlar serin odalarından. Kimseyle görüşemeyeceğinden ona,yedi çocukluk yılının büyük bir kısmını geçirdiği bayırın ucundaki dede ve ninesinin evini, arabadan göstermişti. Her iki amcasının da kendisini beraberlerinde götürdüğü, mandalara göz-kulak olmasına izin verildiği vadideki yabancı nehri. Sıvı kurşun gibi yatıyordu orada, ona geleceği hakkında sorabilmeyi isterdi. İlk adımlarını o görmüş, ilk konuşma çabalarını o dinlemişti.

Bu vadideki özellik, gençlerin "Dağcık" diye isimlendirdikleri buluşma yerleriydi. Bu, aşağı-yukarı yirmi metre yüksekliğinde ve genişliğinde, pasta formunda, belki yetmiş metre uzunluğunda ve her uzun tarafında üç küçük dut ağacının bulunduğu ufak bir tepeydi. Köyün bakışlarından saklı, nehre eğimli tarafında, kızlar ve gençler, epey zaman öncesinde, yağmur yağınca tüm "Dağcık"ta olduğu gibi gür ot biten bir çukurluk kazmışlardı.

Burada, "kendi yerleri"nde, haftada iki veya üç kez ilk söyleşilerinde, ilk serüvenlerinde buluşuyorlardı. İşleri bitince terlemiş giysilerini değiştiriyorlar, yıkanıp, taranıyorlardı. Sonra tek seçenekleri, bir avuç dolusu karanfil ve limon kokulu kolonyadan boyunlarına, bileklerine ve bacaklarına sürüp hep daha genç bir akraba eşliğinde, kuzen veya yeğenle "kendi yerleri"ne varmak üzere gezintiye çıkıyorlardı. En küçük halası, "küçük şeytan", çevresindekilerle dalga geçmeyi se-

ven, sülaledeki tek sarışın, hep kendisini alırdı beraberrinde. O zaman nasıl heyecanlandığını hatırlıyordu. Salt, bu her yerdeki kolonyadan, bu tatlı limon banyosundan nefret ediyordu. Çukurluktaki on-onbeş genç insanın bu kokusu ona, neredeyse zehirleyecekmişcesine rahatsızlık veriyordu. Başı dönüyor ve fena oluyordu. Diğer kuzen ve yeğenlere de benzer şeyler olduğundan, "büyükler" toplanır toplanmaz küçükler, dik yamaçtan aşağı iniyorlar, orada taş atmaca veya gülle yuvarlamaca oynuyorlardı. Bu gezintide küçük bir haylazlık olmasına rağmen, halasıyla seve seve gidiyordu. Hala, kızı hep sağ tarafına almak isterdi, kız ama, direk kulağının yanındaki kalça eklemine çitirtısına dayanamıyordu. Böylece arkadan çitirdamayan sol tarafa geçiyordu. Bu da ama halanın alışkanlığına, sol kolunu rahatça önden arkaya sallamasına engel oluyordu. Dolayısıyla, o da kızı bir kaç adımda geçerek, önden yine sağına alıyordu. Bu, bir kelime bile konuşmadan yineleniyor, hala şarkılar mırıldanıp, çitirdıyor ve kız atlıkarınca gibi dönüp duruyordu.

Çerkezler geleneklerinde, Türkiye'deki çoğu ırktan daha geniş ve özgürdürler. Onlarda "söz kesilmez", genç kızlar ve erkekler çevrelerinde "göz gezdirip" en uygununu "araştırırlar". Genelde Lazlar'dan, Türkler'den veya Kürtler'den daha geç, 22-25 yaşlarında evlenirler. Evlendiklerinde anne 26, üstelik ortanca hala 35, her iki amca 40'ın üstündeydiler. Salt küçük hala, "küçük şeytan", 22 yaşında kendini "Gözağrısına" kaçirtmıştı. Ortanca halanın adlandırdığı gibi "Kontes" en çok da "küçük şeytan" alayına kızıyordu.

En ağır işte, harman yerinde harman döverken bile, hep güzel yapılmış saçlarıyla herkesten daha narin ve kibardı. Akşamları ellerini bir kap yoğurda yatırırdı. Bu, hem bakımı içindi, hem de serinletirdi. Hiç büyük lokmalar almayan, kalkık serçe parmağıyla yemek yiyen tek oydu. Dolgun dudaklı, yüksek elmacık kemikli, güçlü sık saçlarını hiç çözmeyen, dalgalı bir manzara gibi geniş, hafif salınımlı kaşlarıyla, geceler boyu dalıp giden büyük ve zeytin siyahı gözleriyle son derece duygusal bir kadındı. Göze batacak kadar uzun boylu, ince yapılı bir Laz'la evliliğinden sonra ağır astım olmuştu. Her iki çocuğunun doğumunda da hayati tehlike söz konusuydu. Ortanca hala, hiç "Dağcık"a gelmemişti birlikte. Evin önündeki çayırda, dut ağacının altında oturup, gelip-geçenleri seyretmeyi yeğlerdi o.

Nehiri bırakıp, arabayla çukurlarla dolu tozlu yoldan, köy okulunu sağda bırakıp büyükanne ve babasının fındık bahçelerine geldiler. Çürük tahtalardan oluşan derme çatma bir çitin sınırladığı arazide, onbir yıl sonra ilk kez, üzerinde amcanın oturup, bahçeye bekçilik yaparak hırsızlara göz dağı verdiği o sarsak çardak görmüştü tekrar. Çardak ufalmış gözüküyordu. Beş yaşıyla bu sonsuz basamakları ne de çok tırmanıp, peltek peltek: "Amca, öğle yemeği" demişti. Sonra, içine saman yayılıp, kahverengi örtülerle kaplanmış bu boğucu kovukta dinlenirdi. Çoğunlukla genç amca ona ya bir şarkı söyler, ya da bir çamsakızı armağan ederdi. Fındığı yasak etmiş olmasına karşın, her seferinde eve dönerken önlük dolusu toplardı. Olgunlaşmamış yemişlerin kabukları yumuşak olduğundan son süt diş-

leriyle kırardı onları. Fındıkları, henüz olgunlaşmamış beyaz kabuklarıyla tıkıştırmaya ağzının suyu akardı.

Sonra da karnında gümbürtüler kopar, evin arkasındaki alaturka tualete koşardı. Anne ve büyükanne kafa sallayarak gülerler ama hiç bir şey demezlerdi.

Artık o küçük çocuk olmadığını unutup, çitin iki tahtasını ayırarak, dar yarıktan içeri süzülüp ilk ağaca yöneldi, baş örtüsünü yere serip, açgözle yemişleri, yaprakları ve dalları yolmaya başladı. Ağaç sallanıyordu. Birden bir ses: "Hey!". Küçük amca hala yukarda oturuyordu. Ailenin en şeni ve en güçlüsü. Kocaman bir atı omuzlayıp kaldırabilir derlerdi onun için. Başörtüyü çabucak düğümleyip, gerisin geri sürünüverdi dışarı. Düşüncelerinde ama yukarıya, ona tırmanıyordu, ter kokan o kovuğa. Belki beni yine kucaklardı diye düşünüyordu. Sıcak kalpli, geniş bir insandı o. "Hey!" Nöbetteyken sesi katıydı. Tahtaların arasından zorlanarak geçip kaçıvermişti.

Saat kaç olaki? Kadın saate bakmak istemiyor ama. Bunaltıcı bir sıcaklık var. Gözlerini açmadan, serinkanlı solumaya çalışıyor.

Küçük amca, en güçlüleri, ağır işlerden sorumluydu. Doktorların, yüksek tansiyonundan ötürü, daha kısa basması için ciddi uyarılarına karşın, onları salt alaya alırdı, "Beni yaratan da, alacak olan da Allah'tır!" Erkenden, saat dörtte kalkar, namazını kılar, kahvaltıda yarım mısır ekmeği, beyaz peynir, zeytin, süt kaymağını gül reçeliyle karıştırıp yer ve demli çayını içer-

di. Sonra kızını ve iki oğlunu alınlarından öper, karısının kulağına bir "görüşmek üzere" fısıldayıp, yemek çıkını, güneşten korunmak için, köşelerini düğümlediği mendilini alır ve mısır tarlasına giderdi. Bayıltıcı sıcağa koçanları toplar, taşıyıp traktörün romörkünü doldurur, saplarını keser, büyük öbekler halinde yığırdı. Büyük ağabeyi, dolu arabayı ambara sürer ve orada mısırları seçerek ayırırdı. Omurundaki sorunları onu, daha kolay işler yapmaya zorluyordu. Akşamları hep birlikte, yorgun ve sessiz eve dönerler, kuyudan su çekip, vücutlarından kalın tozu yıkarlardı. Küçükleri batan güneş gibi yanar, nefes darlığı çektiğinden erkenden çocuklarıyla yatardı. Ürünün kaldırılması disiplin isterdi. Her mısır koçanı, her mısır tanesi, kışı geçirmek için, pazarda para getirir. Bir sabah alışıldığı gibi tanyeri ağarırken namazını kılmadığını gören karısı, onu uyandırmaya gitmişti. Gaz lambasını da almıştı beraberinde. Işık kocasının yüzüne düştüğünde canhıraş bir haykırış kapladı ortalığı. Yardıma yetişivermişti büyük ağabey. Ağlayarak, hala uyuyan çocukları başka bir odaya taşımışlardı. Dili dışarı sarkmış, yüz mosmor, hareketsizce yatıyordu orada. 51 yaşındaki küçük amca ölümüne çalışmıştı.

Dönüşte kısa aralıklarla iki kez lastik patladı. Ve yedek lastikleri olmadığından İstanbul'un trafik yumağının ortayerinde kalıvermişlerdi. Çevre kahvelerden bir kaç genç koşup gelivermiş, Döşova'yı kenara itmişler, genç çifte yardımcı olup arabalarının çekilmesini organize etmiş, tamirci bulmuşlardı. Beklenmedik bu

harcamadan cesaretleri kırılmış ve yoluculuktan yorgun, bagajları bacaklarının arasında, çekilen arabalarının ardından bakakalmışlardı. Özellikle yardımsever genç bir Türk, yiyecek ve içecek birşeyler getirmiş ve sormuştu: "Bu gece nerede kalıyorsunuz?" - "Arabada geceleme zorundayız. Paramız kalmadı" diye yanıtlamıştı kız. "Kesinlikle olmaz. Benim konuğumsunuz." Hemen onunla gelmeleri için üsteliyordu genç. "Dük-kanda yer çok." Kardeşi berberdi. "Burada, Alman yöntemiyle" derken, uzun, kıvrıkcık saçlarını sallamıştı ikisinin de yüzlerine. Sonra kot ceketinin çit-çitlarını bir çekişte açarak gururla beyaz tişörtünde bir Becken-bauer portresi göstermişti. "Münih'ten arkadaşlar bana gönderdiler!" Bagajlarını alıp yeniden özendirerek: "Hadi! Birazdan uzanıp dinlenebilirsiniz!" Dar ara bir sokakta uzun uzadıya üç ayrı anahtarla bir demir kapıyı açtı. Penceresiz holde heyecanla bağırarak yineliyordu: "Hadi! Konuğumsunuz!" İstenç dışı yukarı çıkan bir merdiven aramıştı kız. Ama var olan tek merdiven bodruma iniyordu. Çocuğu izlediler. Nem ve küf kokuyordu ama aşağıda gerçekten bir çeşit berber salonu vardı. Arka girişten gelmişlerdi içeriye. Duvara çevrilmiş dört koltuk, önlerinde dört küçük ayna, makaslı, şampuanlı, traş bıçaklı ve bigudili bir servis arabası, bir paravanın arkasında yan yana dizilmiş üç yatak. Türk solda, çift de, erkek arkadaşı ortaya, yataklara elbiseleriyle uzandılar. Hemen uyudular. Kız bir süre sonra uyanıverdi. Türk, bacaklarının arasına uzanmış kot pantolonunu sıyırmaya çalışıyordu. Bıçak çekebilir diye korkudan, hareket etmeye cesaret ede-

medi. Adam hırpalayarak ve gittikçe sabırsızlanarak dar pantolonu çekiştiriyordu. Kız, erkek arkadaşının elini, kolunu, yüzünü çimdikliyor ama arkadaşı uyanmıyordu. Nabzını boynunda, kulaklarında, gözlerinde duyumsuyordu. Adam sinirlenmiş sövüp sayıyor, artık ikisinin de uyanabileceğine aldırmadan tüm gücüyle kot pantolona asılıyordu. Akli başından gitmiş, elleriyle adamın saçlarını kavramış ölümüne çekiyordu. Kısa bir çılgıktan sonra bileklerinden yakalayan adam: "Bir Alman'la yapabiliyorsan, benimle de yaparsın." di-yordu. Kavracağı saçları bırakmayan kız, olanca gücüyle asılıyordu. "Hadi gel nazlanma. Sen bir Türk değilsin artık." Ara. Adam kurcalamaya devam ediyordu. Pantolonu tam kalçasından geçirmeyi başarmıştıki, bağırıverdi kız, tüm vücudundan, tüm gözeneklerinden haykırıyordu. Öyle korkmuştu ki adam, yataktan düşü-verdi. "Senin o sapık kafatasından beynini koparacağım! Seni sıçan! Sıçan!" Erkek arkadaşı uyanmıştı, kızın elindeki bir tutam saça, oğlanın, elleriyle kafasına sarılışına baktı, kalkıp giyindi, bagajı kavrayıp: "Hadi gidiyoruz" dedi. Tamircinin önündeki arabaya bindiler. Kız biteviye inip çeşmeye gidiyor, ellerini yıkıyor ve bir şey konuşmadan gelip tekrar biniyordu. Sabaha karşı konuştu erkek arkadaşı: Bir şey yapamazdım ki." Kız susuyordu. Erkek: "Peki ne yapmalıydım?" Kız susuyordu. Almanya'ya dönüşte, her ikisi de kendi yollarına gittiler.

Liseden sonra eve yine girip çıkmasına izin verilmişti. Parasızlıktan salt çamura batar veya yakında

burnu sürterek döner kurgusu, yaşama isteğini kamçılıyordu. Haftasonları-garsonluğuyla okul giderlerini karşılayabilmişti. Bu güç, ve bitirme sınavlarını kazanması barıştırmıştı aileyi. "Yuva kaçkını" sık sık geliyor ve günlerce kalıyordu. İki kızkardeş yine pencereye oturuyorlar ama dışarıyı artık salt fon müziği oluyordu söyleşilerine. Birbuçuk yıllık ayrılıkta, birbirlerinden ilintisiz varmışlardı ergenliklerine. Küçüğü: "Burada, birlikte de başaramaz mıydık?" - "Burada, pencerede kesinlikle hayır. Seyretmek insanı acıktırır." - "Kendimi ikiye ayrılmış gibi duyumsuyorum. Bir parçam herhangi bir yerde "sarı havada" asılı, burada, içerde biteviye, diğeri de dışarı da, her gün gördüğüm." - "Buradan git, iyileştirir ama acı da verir." - "Yapamam. Aile senin, kendilerine ihanet ettiğini düşünüyor." Büyüğü: "Neye ihanet etmişim? Aslımıza mı? Öyleyse onlar da ihanet ettiler orayı terkettiklerinde." - "Biliyorsun ki Türkiye’de, onüç yaşına geldiğimizde, bizim de aileyle birlikte para kazanmamız gerekirdi. Ne olursa olsun vatana karşı bir sorumluluğumuz var." - "Türkiye’deki *Güçler*, sorumlulukları bilinciyle davransalardı, insanlara iş olasılığı yaratır, onları adam başı 640 Mark’a satmazlardı. Şilili darbecilerin sorumluluk bilinci olsaydı binlerce insanı stadlara doldurup öldürmezlerdi, Amerikalılar’ın Vietnam, Hiroşima, Nagazaki..." - "Bu bir yanıt değil." - "Vatanın ne olduğunu bilmiyorum. Belki düşmemek için bir tutanak." Küçük kız: "Babam ve annem umutsuz oldular. Akşamları, sus-pus oturuyorlar saatlerce. Belki dönerim onlarla.

Saat 09:07. Zile basarak ebeyi çağırıyor kadın. Kaiser valsini ne kadar da çok dinlemek isterdi şimdi. Yaz, güneş, "Şarkı söyleyen dans eden" doğa - burada kaiser valsine gereksinim var. İlkbahar-ışıklarıyla çalışmadığı hafta sonlarında baba hep, öğle saatleri sırasında Strauss-valsini koyardı pikaba. "Zile siz mi bastınız?" diye soruyor bir bakıcı. Beyaz ceket ve pantolonlu zayıf bir insan, omuzlar kalkık, uzun kollar sanki bu hoyrat vücuda sonradan eklenmişler gibi asılı. "Yardıma mı ihtiyacımız var?" - "Evet dersem şaşkınlıktan düşer bayılır herhalde" diye düşünüyor hamile "Yani şimdi, Anestezi asistanı geliyor mu yoksa gelmiyor mu?" - "Ben size ebeyi göndereyim. O bilir. Bir dakika olur mu?" Zayıf bakıcı geldiği gibi sessizce kapıdan dışarı çıkıyor.

"Nasıl olacağın konusunda çok meraklıyım. Bir kızsın sen! Yuvarlak bir kafan var! Bunlara olanak tanıyor ultraşal. Ama gözlerin nasıl? Benimkiler gibi kahverengi mi, veya yeşil, babaninkiler gibi? Saçların koyu mu yoksa açık mı? Frankfurtlu arkadaşım, bana benzeyeceğinden emin. Dört yıl Frankfurt'ta kapı komşuluğu yaptığımızda, beni son aylarda o kadar sık görmeye gelmesine karşın onunla bir kez bile görüşmedim. Geçmiş hakkında ilk kez bir ay önce konuştuk. Çerez, meyve, bir büyük porsiyon dondurmayla birlikte bir çarşamba öğleden sonrası apansız uğrayıverdi. Çay demleyip, bahçeye benimkinin yanına bir şezlong daha açtım. Ceketini ve ayakkabılarını çıkarttı, lüle saçlarını yüzünden toplayıp kollarını, sıcaklığı içine çekmek istercesine gerip uzatarak çimlere uzandı.

Pek az konuşuyor, dondurma yalayıp, çay içip, kuş cıvıltılarında pinekliyorduk. Ara sıra dirseğinin üzerinde doğrulup bir Lucky Strike yakıyor ve vücudumdaki yuvarlaklığı inceliyordu ama dağınık ve üstün körü bir şeyler düşlercesine. İki gündür yalnızdım ve varlığının keyfini tadıyordum. O sanki biraz heybetli bir eski stil salon hanımefendisi etkileyiciliğinde. Görünüşü sürekli gözü yormayacak kusursuzlukta, bir ipek şal da onda çizgi dışı değil. Sanatçılara yakınlığı arar, devasa değişik insanları tanır ve partilerinde düzenli olarak bir araya getirir. Orada keyiflenilir ve dedikodu borsası tatlı, arkadaşça başlatılır. Hiç onu şimdiye kadar biri hakkında kötü konuşurken görmedim. Başkaları konuşsa da gülümser, onayıp onamadığı açık kalır. Kurgu ve rastlantıların olmadığı, ustalıkla uyarlanmış bir düzenlilikte yaşar. Hep değişik meslek öğrenimlerine başladı ama hiç bitirmedi: Sigorta veya bankacılık, sanat tarihi öğrenimi veya büyükelçilik memurluğu. Buna karşın masraflı meraklarını, rastlantı sonucu doğan işlerle iyi finanse edebiliyor. Bu zayıf ve koyu tenli kız Suriye sınırına yakın, güney doğu Türkiye'den. O öğle sonrasında, karanlık basana kadar çimde yatıp, bir sigara söndürüp birini yaktı. "Ben onaltı yaşımdayken" diye, damdan düşercesine başladı anlatmaya, "Ben onaltı yaşımdayken ailem, amcamla Almanya'ya gidecek, gözetimi altında iki yıl çalışıp para biriktirmeme ve sonra evlilik için dönmeme karar vermişti. Üç kızkardeşin en büyüğü ben, ve üçümüzün de ailemin karşılayamadığı çeyize gereksinimlerimiz vardı. Bana buraların soğuk olduğunu söylediler. Kendime kalın yün-

den, iki kazak, bir ceket örüp, bir de etek diktim. 1969'un yaz ortasında, silme dolu küçük bir bavul, elim amcamın elinde, Köln'de trenden indim. O gün de bugün gibi sıcaktı. Terlediğim için kendimden utanıyor, utanınca da terliyordum. İnsanlar son derece büyük ve temiz görünüşlüydüler. Tanımadığım bir takım hemşehriler bizi trenden alıp, garın o kalabalığı arasından dışarıya götürdüler. Dom'u gördüğümde başım döndü, bavulun üzerine çöküverdim. Amcam kolumdan kavradı: "Hiç mi utanma duygusu yok sende." Bir eşek gibi çekip götürdü beni ardı sıra. Terliyordum ve utanıyordum kendimden. İnsanlar, çıplak kolları ve bacaklarıyla sağımızdan solumuzdan geçiyorlardı. O iki kulenin manzarasını hiç unutmayacağım. Bizim minarelerimiz gökyüzünü yalarlar ama bunlar sanki gökyüzünü deliyor gibiydiler. Kendimi ufacık duyumsamıştım. Amcam, duvarında yemek yapmak için bir gözü olan, tualeti yarım kat aşağıda, tek odalı bir ev buldu Eigelstein'da. Kırmızı bir leğende yıkanıyor-duk. Birinci yıl Ford'da çalışmama izin verdi, ortalığı temizledim, yemekhanede yemek dağıttım, ayda kazandığım 850 Mark'ın, 350 Mark'ını ona vermek zorundaydım. 500 Mark'ını da biriktiriyordum. Kendime giyecek yeni bir şey aldığımda ise daha azını." Birden püskürüverdi. "Geberesice! Kör ve sağır olsun, şehvetiyle toprakta debelensin kıyamete kadar. Cehennemde yanasıca! İğfal etti beni o köpeğin oğlu. Esir etti. Mektuplarımı göndermedi. Yatakları ben ayırdım, o yine birleştirdi. Kendimi tualete kitledim, o tüm anahtarları kaldırıp sakladı. Hamile kalmıştım.

Aç kaldım, karnıma çok sıkı bir korse bağladım. Kaçmak istedim, beni bayıltıncaya kadar dövdü. Bir akşam, 71 Ocak'ının sonunda bavulumu yerleştirdim. Saat 8'e doğru, gece vardiyasından gelmeden az önce, kapıya yakın, bavul bir iple arka bahçeye sarkıtılmış, el çantam üzerimdeki kazağın altında, onu bekliyordum. Merdivenlerden ayak seslerinin gittikçe yaklaşmasını, anahtarı kilide sokup çevirişini nefes almadan dinledim. Korkudan dudaklarım buz kesmişti. Tam kapıyı içeriden tekrar kilitleyecekken dolu çöp kutusunu sürüverdim önüne. Elayasıyla alnımdan iterek: "Götünü de ben sileyim mi? Kendin götür aşağı!" Aşağıda bavulumu aldım ve tren garına kadar koştum. Hollanda'da isim vermeden kürtaj yaptırma olanağından haberim vardı. Sonrasında bir yıl kaldım orada. O zamandan beri ailemi bir daha görmedim. Bir ara Alman kız arkadaşım köyüme gidip araştırdı; Kızkardeşlerim evlenmişler, babam ölmüş, annem hastalanmış, kardeşinde kalıyormuş." Uzun bir ara. "Artık hiç çocuk doğuramayacağım."

Güneş, büyük bir kehlibar taşı gibi parlıyor, dev kestane ağacının yaprakları yavaşça deviniyorlar. Pencereden dışarı, zevksiz bir kartpostalın üzerindeki natürmortu andırıyor. Kadın, Kaiser valsini mırıldanıyor kendince. Yerdeki gri muşamba mozaik piste, perdeler ilkbahar konseri izleyicilerine dönüşüp beyaz tül-ler içerisinde ki yatak balesi, Wiener Philharmonika'nın sesine coşkuyla süzülüyor. Düşlerinde kendisi de birlikte dansediyor. Daha onüçündeyken biliyordu kla-

sik dansları. Baba her iki kızını da eğitmişti. Vals, samba, rumba ve tango. "Benim kızlarımın dans okuluna gereksinimleri yok. Onlar özel ders alıyorlar" dedi, dansederken nefessiz kalıp kendini divana bırakarak. Kızlar bale dersleri için yalvarmışlardı, ama paraları yetişmiyordu. Küçüğü çekiyordu en çok bunun acısını. Dans derslerinden sonra arkadaşı gelirdi bazen puantlarıyla. Sonrasında, ayaklarını kendine çekip, sıkıca kucaklayarak, gözleri dışarıyı süzerek, hareketsizce pencerede otururdu. Dışarıda yağmur yağdığında da, bodrumdan aldığı eski perdeyle beline bir tütü bağlar, pikaba Mavi Tuna valsini koyar ve solo bölümlerini operanın ön sahnesinde dansederdi, pamuk tıktıştırılmış terliklerinin ucunda yaylanır, zıplar, pirouetler yapar, usta bir düşüş hareketiyle eğilip çılgınca alkışlayan izleyicileri selamlar ve ışıldayan gözleriyle oda kapısından sahne arkasına süzülürdü. İlkbahar valsini için kendine bir Pas de deux arzu ediyordu. Büyük kız, erkek rolünü üstlenmeli ve onu yapabildiği kadar havaya kaldırmalıydı. O sırada tüm vücudunu, ayak başparmaklarına kadar gerip, kollarını olabildiğince iki yana açıyor ve başını balkon sıralarına doğru kaldırıp sonunda da alkışlara teşekkür etmek için derin bir reverans yapıyordu. Tüm düşler olasıydı bu kutsal vals dünyasında. Gizdüzenici bakışlarla günün birinde düşlerini gerçekleştirmeye karar verdiler. Tüm cep harçlıklarını biraraya getirip elele, sırlarından dolayı heyecanlı, Loto gişesinin yolunu tuttular. Minik, loş bir kulübede uçuk benizli, hep şık yapılmış saçlarıyla, bej naylon-kısa-önlüklü bir kadın otururdu. Ekşi bir

ter ve soğuk sigara kokusu karışımıydı buranın havası. "Küçük, ama bena ait" derdi herkese, dinlemek isteseler de istemeseler de. Kahve yapmayı, öğle yemeğini ısıtmayı, bulaşık yıkamayı ve müşterilere hizmet edebilmeyi oturduğu yerden kalkmadan ulaşabileceği uzaklığa hazırlamıştı. Sağdaki konsolun üzerinde küçük bir ocak, yanında kahve makinası, şeker ve sütü olurdu. Çekmecelerde tabaklar, fincanlar, çatal-kaşık ve bıçaklar, solunda satmak için, sigara ve çakmaklarla dolu bir raf, arkasında, altında şofben bulunan küçük bir lavabo, üzerinde de kaykık asılı yer yer soyulmuş bir ayna. Çalışma alanını önünde, bir duvar kağıdı-masası üzerine düzenli bir şekilde kurmuştu: Yazar kasa, ayakları önündeki çöp kutusuna biteviye boşalttığı kül tablası ve bir blok loto kuponları. Kızlar biraz çekingen, loto pusulasıyla, bir tükenmez kalem aldılar. Bir gızdüzenlilikle kafalarını kağıdın üzerine eğip bir takım sihirli deyişler fısıldaşarak, tılsımlı altı sayılarını işaretlediler. Aile birden zengin olacak, böylelikle kendileri de bale okuluna gidebileceklerdi. Başarıdan emin ve hafiflemiş olarak-Sevgili Tanrı kesin yardım edecekti onlara - hopyaya zıplaya eve döndüler. O günün devamında iki gece,kupon yastığının altında, birlikte uyudular. Ama baba cumartesi gecesi, loto sayılarının televizyondaki çekilişine kadar uyanık kalmalarına izin vermemişti. "Bu kibirlenmememiz için kesin bir uğurdur" diye düşünüp, annenin tesbihini kupona sarmaladılar. Pazar günü erkenden, kaşla göz arasında oturma odasına dalarak, babanın hep sayıları not ettiği televizyon dergisini kapıverdiler masadan ve

odalarına kapandılar tekrar. Altılı yok! Bir üçlü bile yok! Salt bir sayı, o da yedi. Bunun bir anlamı olduğuna emindiler. "Bir defadan bir şey çıkmaz" dedi büyüğü ve bir kez daha oynamaya karar verdiler. Bilmem kaçınıcı kez oynamalarında da kazanamayınca, ilk oyunlarında çıkan yedi'nin, yedi kez oynamaları gerekliliğini işaret ettiğine inanmışlardı. Sekizinci haftada da milyoner olamayınca pes edip, Pas de deux'yü oturma odasında yine doldurulmuş pabuçlarıyla oynadılar.

Bir keresinde kızlar, bloklarının arkasındaki çocuk bahçesinde oturmuş, kum havuzundaki çocukları seyrediyorlardı yanlarına yaşlı bir adam oturduğunda. Burası öğleden sonraları, küçük çocuklarıyla, annelerin, yaşlı insanların, yarım tarzanların ve kıkırdayan kızların buluşma yeri idi. Yaşlı adam, başıyla kızları selamladı, ama dudaklarını oynattığında bir ses duyulmuyordu. Onu sık sık görürler ve dilsiz olduğunu düşünürlerdi. Devlet memurlarının oturduğu bu semte her nasılsa uymuyordu bu yaşlı adam. Uzun beyaz saçları, geniş omuzları, güneş-sepilenmiş teni ve ilginç güçlü ellerle, sessiz bir kişilikti. Balıkçı yaka kazak ve İngiliz tweed ceket giyerdi salt. Biteviye, derişik saatine, sonra da arkasındaki sarı tuğlalı binanın ikinci katındaki pencereye bakardı. Gözleri, çocuklarla anneleri arasında gidip gelirdi hep. Çocuklardan biri kum havuzundan dışarı sürünecek olsa, hemen anneden önce davranır, küçüğü kaldırıp kürek ve kovaasına geri katar dı. Sonra yine yukarı, pencereye bakıp, kızların ya-

nına oturuverdi. Bir süre sonra yukarda cam tıklatıldı. Beyaz saçlı, pembe elbiseli bir kadın el sallıyordu. Yaşlı adam kızlara dönerek, pantolon cebine elini atıp, dörtlük bir metal parçasını, kazağının yakasını sol eliyle hafifçe sıyırarak boğazına götürdü ve dudaklarını oynattı: "Kremalı çilek turtasını ve kakao sever misiniz?" Kızlar korkmuşlardı. Adamın sesi "Uzay gemisi Orion"daki yaratığın sesi gibiydi. "Eşim taze turta yaptı, beğeneceksiniz" diye hırıliyordu boğazından bir ses. Her soluklanışında gırtlığın altında, aşağı yukarı bir santimetre büyüklüğündeki deliğin üzerindeki zar titreşiyordu. "Hadi gelin" diye yine gıcırdayarak ayağa kalkıp uzattı elini. Çekinerek izlediler. Merdiven boşluğunda: "Bu onun düşkünlüğüdür. Her gün öğle yemeğinden sonra turta yapar" diyordu. Kapıda tombulca, pembe pabuçlu bir kadın, sevinerek: "Masa çoktan hazır. Hadi gelin içeri." Üç odalı daire bir etnoloji müzesiyle, ortadirek ailenin gönül açıcı-yuvası karışımıydı. Açık renk zemin üzerine İran halıları serilmiş, orta cam masa, yüzü oya işlemeli örtücüklerle, pelüş, gül kurusu bir divan takımı ile çevrelenmişti. Duvar, pencere ve kapı dirseklerinden ama, sayısız siyah ve renkli tahta maskeler sırtıyordu konuklara. Küçük rafların üzerine fildişinden figürler, çeşitli form ve büyüklüklerde vazolar sıralanmıştı. Odanın öte başında, oturma takımının üzerinde, Satchmo'nun trompetli ve beyaz mendilli siyah beyaz dev posterı asılıydı. Kakao kokuyordu ortalık. Masadaki pembe gül baskılı iki beyaz porselen güğümcükten duman tütüyor, ortada da çilekli pasta duruyordu. Masada kızlar başlarıyla gizli-

ce, korkutucu maskeleri imgeliyorlardı birbirlerine. "Uzun bir zaman denizdeydim. Hamburg-Fildişi sahilleri. Sonra da bir tiyatrodaki ışık teknisyenliği yaptım" diye hırlayıp, kazağının kolunu yukarı çekiverdi. Sol alt kolunda bir gülü dönerek sarmış yılan, sağda saldır- mak üzere bir kaplan görünüyordu. "Müzik sever misiniz?" diye sordu adam. Kızlar başlarını salladılar. Ben de Türkçe klasik ve halk müziği de var" diye heyecanla anlatarak yan odaya geçti. Burası bir kütüphane görünümündeydi: Tavana kadar dolu raflar, pencerenin önündeki küçük masada sararmış, kullanılmaktan aşınmış kartlarla dolu tahtadan bir fiş kutusu. Ama kitapların yerine: Plaklar! Odanın, gözlerin alabildiğince her yeri plak. "50000 adet!" Adam ses güçlendiricisini sol eline aldı. Saldırgan kaplan diğer yönü gösteriyordu: "İşte, tüm dünyadan müzik." Uzanıp bir plak alıverdi, özenle kabından çıkarıp tozunu alarak yavaşça koydu pikaba. İlaç karıştıran bir büyücü görünümündeydi bunu yaparken. Sonra büyük, renkli, nakışlarla bezeli, odadaki oturulacak tek yere, bir deri yastığın üzerine oturup kızlara halıya oturmalarını belirtti başıyla. "Bu parça İstanbul hakkında. 1955'de oradaydım. Ve 57 yazından, 58 Mart'ına kadar İzmir'den Diyarbakır'a tüm Türkiye'yi baştan aşağı dolaştım." Kafadengi arkadaşlarıyla konuşuyormuşcasına, hem bu ülkeyi hem de müziğini kendisinden daha az tanıyan kızlara anlatıyordu. Salt dinliyorlardı onlar da. Bir süre sonra yerinden fırlayıp sinsice gülümseyerek başka bir plak aldı. "Bu da en yenisi: Obla di, Obla da! The Beatles! İngiltere'den dört iyi genç!" Kızların hoşuna

gidip gitmeyeceği kaygısıyla oturdu yine. Gerçekten. Ayaklarıyla tempo tutuyorlardı. Kıvançlı, alnından alı-verdi beyaz saçlarını.

O günden sonra çocuk bahçesinde sık sık karşılaşılıyor ve yaşlı adamın eşi, bir yeni meyvalı pastaya camı vuruyor, üçü de tınlar cennetine yollanıyorlardı.

Saat şu an 09:20 oluyor. "Biraz daha sabredin, Anestezi uzmanı yolda." Canayakın Hollandalı büyük pencereyi açıp, yine dışarı çıkıyor. "Bana gereksiniminiz olursa, zili çalmanız yeterli."

1954 Mayıs'ında, Ankara'da devlet hastahanesinde tek başına bir odada yatarken, annesinin de böyle bir zile gereksinimi olmuştu. Doğum bölümünde elli kadın için salt bir hemşire vardı. Ek olarak koridorları dolduran acil vakalara, telefonlu başvuruları yanıtlamaya ve bekleyen hasta yakınlarını teskin etmeye de koşuştururdu. Bekleme zamanını kısaltmak için yerlere yayılıp piknik yaparak bekleyenlerden, yolu açmaları için az mı istekte bulunurdu. Yirmiyedi yaşındaki kadın, dar döşekli bir tahta kerevetin üzerinde yatıyordu. Kendi diktiği çocuk çamaşırlarıyla dolu bavul, daha açılmamış, orada bulunan lavabonun yanındaki biricik taburenin üzerinde duruyordu. Küçük pencere kapalıydı. Tam dört saat, sancıları dinene kadar yatarak beklemişti. Terleyerek uyanmıştı gece. Yatak tümüyle ıslanmıştı. Amnios sıvısının aktığını ve yaşamının tehlikede olduğunu farketmiyordu. Güçsüz, kordordan gelen mırıltıları dinleyerek bekliyordu hemşireyi. Kapının üzerindeki vasistastan, takunyalarının

sesi yankılanıyordu, ama gelip geçiyordu hemşire. Dua ederek beklemiş ve uyuyakalmıştı tekrar. Nihayet aralık kapıdan güçlü bir ışık demeti düşüverdi karanlık odaya. Yatağa yaklaşmasıyla neredeyse, bağır-maya başlaması bir oldu hemşirenin: "Çabuk! Çabuk! Bu kadın mos-mor olmuş!" Kadın, doğum odasına yetiştirilirken, haber verilmiş doktorlar herşeyi hazırlıyorlardı. Bir rastlantı eseri oksijen çadırı doğum koğuşundaydı o akşam. Vakum ve kıskaçla sönüp giden kaddından aldılar çocuğu. Anne ve çocuk yaşadı. Dört yıl sonra, yine çok zor olan, üçüncü kızın doğumunda, Ankara Devlet Hastahanesi'nde oksijen çadırı temin edilememişti. Çocuk öldü.

"Hala çok iyi anımsıyorum. Annemle babamın, mezara gitmek üzere bir kamyonun arkasına bindiklerinde ben, pazar günü giysilerimle evin önünde tozun toprağın içinde oturuyordum. Babam küçük kızkardeşimi kucaklamış, annem sendeleyerek birkaç akrabanın arkasından körlemesine romörke tırmanıyordu. Kireç gibi bembeyaz, elini küçük beyaz tabutun başucuna koyarak oturmuş, dalıp gitmişti. Üstümü kirlettiğimden dolayı bana kızmadı bile. - Burada, yaşamak bir rastlantıya bağlı değil. Böyle olması güzel." diye düşünüyor hamile.

Annesinin ilk çocuğunu, en yakın kasabaya, doktora giderken yolda, ikincisini doktor beklerken, üçüncüsünü de erken kanamayı durduramadıklarından; kaybettiğini bir Kürt arkadaşı anlatmış. Eksik kilolu, 45

cm büyüklüğündeki bu oğlancık, ilk gününü hayatta kalarak geçirince, ismini "Yaşar" koymuşlar. Tüm yaşamı boyunca bu isim ona yol gösterici olmuş sanki. Daha beş yaşındayken yalvararak kafaları şişirmeye başlamış okula gitmek için. Bu umarsız davranışlarından ancak hasta olduğunda, şaşkın baba onu en yakın küçük şehir Adıyaman'daki okulun müdürüne götürmüş. Okula alınmıştı ve iki saatlik sabah yolu yorucu olacağından, amcasında kalacaktı. Birbirine yakın gözleri, güvenmeyen bakışlarıyla, küçük, esmer bu çocuk, bir çeşit büfe olan amcasının dükkanında yatacaktı. Kolay bozulabilen yağ, süt veya peynir gibi gıda maddelerinin dışında burada, sigara, un, kumaş, kayış ve propan gazı gibi her şey bulunuyordu. Ve küçük, diğer çocuklarla kıyaslandığında, özellikle meraklı olduğundan ve daha çok severek okuyup yazdığından, müdür ona bir kurşunkalem, bir silgi ve sarı sayfalı bir defter armağan etmişti. Bu az bulunur, olağanüstü onama onu öylesine kamçılımıştıki, yedi yaşıyla müdüre bir teşekkür mektubunu Fransızca yazabilmek için, bir Fransız komşu çocuğuyla arkadaşlık kurmuştu. "*Je vais a l'école, je suis un garçon, merci.*"

Birkaç yıl sonra şanslı dönmüş gibi görünüyordu. Çoban ve Sen-Bernar karışımı büyük bir köpek saldırarak karnından ısırды, öyle ki et parçaları sarkıyordu dışarı. Anne ve baba güvenip de hastahaneye götürmediler onu. Köyden başka bir çocuk kuduzdan ölmüştü hastahanede. Yedi günlük iğne terapisi yanıt vermeyince, henüz kimsenin sağ çıkmadığı bir kafese tıkmışlardı oğlanı. Anne ve baba kurşun döktürüp, ho-

calar getirdiler kötü cinleri dağıtmaya, yaşlı kadınlar köklerden ilaç yaptılar. Ama hiç bir şeyin yararı olmuyordu, küçük hep kilo kaybediyor, ateşleniyor, gittikçe daha da kötüleşiyordu. Karın, yarım bir futbol topu kadar şişmiş, çocuk bayılıvermişti. Renkli bir battaniyeye sarmalayıp nihayet, bir atlı arabayla hastahaneye götürdüler. Eğitim görmüş hastabakıcılardan çok kapıcıyı andıran iki adam çelimsiz çocuğu, koşaradım ilk boş odaya taşıyarak, apseli kısmı kesip yarayı iyotla temizlediler. Anne ve baba beceriksizce kakılıp kalıvermişlerdi bu beyaz elbiseli adamların karşısında. "Allah ellerinize dert göstermesin!" diye fısıldıyorlardı. "Kesinlikle kuduz!" küçük boylu olanı. "Allahın yardımıyla yedi gün içinde iyileşip iyileşmediğini göreceğiz." Yedi gün boyunca direk karına, antibiyotik iğneler yapıldı. Yararlı olmadı ama. Anne ve baba tek çocuklarını tekrar renkli battaniyeye sarıp köye döndüler. Hoca ve otçu kadın yine geldi, yine kurşun döktürdüler. Tüm köy dua ederek oturuyordu kerpiç damın önünde. Bir keçi boğazlayıp, kendinden geçmiş çocuğu dışarı çıkararak, henüz sıcak kanı vücuduna sürmüşlerdi. Anne, kırmızı bir haç çizmişti ateşli alına. Kurban, tanrıları yumuşatmış, çocuk sağ kalmıştı. "Yaşar" yaşadı.

Onbeş yaşındaki liseli, gazetelerde Almanya'nın işgücü aradığını ve bir çok şehirde başvuru büroları kurduğunu okumuştı. Adıyaman'daki memurlar İstanbul'a sevk ettiler onu. Bu bile, bin kilometrelik bir dünya turuydu. Onun yaşında genç bir adam, ailesini ve küçük kardeşlerini geçindirecek durumda bir yetiş-

kindi artık. Memleketindeki tren istasyonunu bile, bir zamanlar gazete satıcılığı yaparken görmüştü salt. Baba ona, Kayseri’de treni kesinlikle terketmemesini öğütlemişti, çünkü istasyonda salt hırsızlar ve dolandırıcılar olurmuş. Öğüdü tutmuştu. Tren Kayseri’de durmuş, o oturakalmış, pencereyi azıcık aralamıştı salt. Sıcak ve boğucuydu ortam, aç ve susuz olmasına karşın inmedi. Peronda satıcılar bağırarak bir sürü lezzetli şey satıyorlardı. "Karpuz, taze karpuz!", "Simit, sıcak, gevrek simit!", "Üzüm abi, sulu üzüm! Tatlı üzüm!" Ağzı sulanmıştı, kirli, yalınayak, kel kafalı çığırtnanı yanına çağırdı eliyle. Yemişe rahatça uzanabilmek için dikkatlice etrafına bakıp, pencereyi aşağı doğru iterek biraz daha açtı. Satıcı çocuk, uzun uzadıya birkaç parça üzümü gazete kağıdından yapılmış torbaya doldurdu. "İki lira abi." Uzatıvermişti elini yukarıya, pencereye. Ufak para bulamadığından bir on lira verdi şüpheci yolcu. Yalınayak satıcı daha uzun uzadıya yırtık, kısa pantolonunun ceplerinde aranırken, tren hareket ediverdi. "Param!" diye bağırdı pencereden. Ama oğlan acele etmek gibi bir davranışta bulunmuyordu. "Param!" diye çınlıyordu ortalık, hareket etmiş giden trenin istiminden. Sanki hiçbir şey olmamışcasına dönüp, karşı perondan gara giren trene doğru devam etti satıcı: "Tatlı üzüm! Sulu üzüm!"

İstanbul’a gelmiş, başvuru bürosunun önünde bekleyenlerin sonsuz kuyruğunda sıraya girmişti. Siyatik kremleri, göz damlaları satarak, bekleşenlerin alınmama korkularından yararlanıp ticaret yapan ayaküstü satıcılar, burada da vardı. Ayaküstü, para karşılığı

kan basıncı ölçölüp, sarımsak alınması salık veriliyordu. Belki Alman doktorların, uzak yörelerden gelmiş bu zavallı köylüleri ağız bezleri ve parmak uçlarıyla muayene edip hayvan sürüleri gibi, bir koğuştan diğerine ititirmelerinin nedeni buydu. Kömür ocakları, otomobil endüstrisi veya sayısız diğer fabrikaların, siparişlerini yetitirebilmek için Türkiye'den bekledikleri toy işçilerin tümüyle sağlıklı olmaları gerekiyor.

Biteviye yığılıp kalan insanlar taşınıyordu dışarıya. Teşhisleri: Çürük. Ama onlar çoktan tüm varlıklarını yeni bir yaşam yolculuğu için paraya çevirmişlerdi.

Almanya'ya geldiğinde şansı yaver gitmiş, her biri üç-dört kiracı alan kırkbeş ailenin birinde barınacak yer bulmuştu. Tam pansiyon 500 Mark'dı, bunun 150-200 Mark'ını kiracı, geri kalanını aynı zamanda onaltı-onsekiz yaşlarındaki çırakların velisi işveren ödüyordu. Arkadaşın ilk izlenimi: Cam! Bir sürü cam! Bu onların yazgıları, salt fakirler çalışırlar burada diye düşünmüştü. Zenginler demişti kendi kendine, kesinlikle çalışmıyorlardır. Üç aylık Almanca kursundan sonra ilk iş günü, elbise dağıtımı ve "Disiplin" kelimesiyle başladı. Ocakta, asansör zincirinin takırtısını duyunca, yanında duran arkadaşına tutunmuştu. Onun da yanındakine, yanındakinin de bir diğerine tutunmuş olduğunu gördü. Yaşamlarında ilk kez bir ocağa inen on genç, gözleri kapalı, asansör duvarına sırtlarını vermiş, eleleydiler. Ama kısa zamanda, karanlıkta çalışmaya, on saat dizlerinin üstünde, toz toprak içinde galerilerde sürünmeye alışmışlardı. Vardiyaaları nasıl ger-

lirse gelsin bir hafta boyu güneş görmemeye, kuş sesi duymamaya, yorgunluktan artık gülememeye bile alışmışlardı. Kendi deyimiyle "Toprağın karnında" beş yıl çalışıp, tüm biriktirdiklerini ailesine yollamıştı. Sonra, ocağın ıssız çevresine güzel evler yapmak için mimar olmaya karar verdi. Eğitimi en iyi notla bitirmeyi başardı.

Saat 09:27. Yüzüne biraz rüzgar istiyor kadın, ama yelpaze olarak kullanabileceği bir şey yok. Sıcak ve dingin ortalık. "Kendimi hücrede gibi duyumsuyorum. Bu uykucu anestezi uzmanı çıkıp gelmezse hemen, fena olacak" diye düşünüyor, ellerini yalarken. "Beklemeye hiç dayanamam. Bir keresinde, Nürnberg nüfus memurluğunda beklemiştim taşınma evraklarımı damgalatmaya gittiğimde. Yabancılar gişesine gittim. Bir tek ben vardım odada. Ne öğle, ne de kahve paydosuydu. Gişenin arkasındaki kadın buna rağmen "Kapalı" tabelasını asmıştı. Önce banka oturarak bekledim, sonra bir aşağı, bir yukarı dolaştım. Orada beklediğimi pekala bilmesine karşın, bir kez olsun, dönüp te bakmıyordu kadın. Parlak ipliği yine parmağına dolayarak örmeye devam ediyor, durup ilmik sayıyordu. On dakika sonra parmaklıklara vurdum. Hiç arkasına dönmeden, biraz önce oturduğum bankı imgeleyerek: "Sen var orda beklemek!" Artık tamamdı: "Ben yok orda beklemek! Sen yapmak damga, hem de çabuk, yoksa var ben geçip gelmek bu parmaklıkları sana!" diye bas bas bağırdım. - "Bu heryerdeki beyaz." Yatak çarşafının üzerinde, sinirlice kaşınıyor hamile. "Biraz

ay, birkaç boya lekesi ve ben kendimi hemen daha iyi duyumsardım kesin."

Mavi, yeşil ve kum sarısını seven Karadenizli bir arkadaşıta, güzel demli çay hep bulunurdu. Onun, Dortmund'ta az bulunan eski yapıların birindeki yenileştirilmiş, ikibuçuk odalı, çatı-katı evi, bir "*Jungle*"ın aynıydı. Her odaya döşenmiş su mavisi keçenin üzerine, sıcak yeşil ve kum tonlarında el dokuma kilimler yayılmış, yatak odasında yılan derisi gibi parlayan, yeşilmavi saten perdeler asılmış ve her yere tavana kadar palmiyeler yerleştirilmişti. Oturma odasının çoğunluğunu yine maviyeşil koltuk takımı oluşturunuyordu. "Bu rengi çok aradım. Tam, denizin kıyıya yakın sığılıklarının yeşili ve büyük derinliklerin az öncesinin mavisi. Denizi tanımıyorsan, yaşamla ölüm arasındaki sınır bu." Duvarlar beyaz boyanmıştı. Bir yerinde dosya kağıdına, yan yana, Almanca ve Türkçe, bir Türk halk türküsünün sözleri asılmıştı.

O vay beni ağılarım

Aman Alim

Ağılarım yana yana

Haydi haydi

Hiç derdi olmayana

Derdimi diyeceğim

Aman Alim

Hiç derdi olmayana

Haydi haydi

Hiç derdi olmayana

Heygidi Karadeniz

Aman Alim
Suların ne karadır
Haydi haydi
Suların ne karadır
Seninde benim gibi
Aman Alim
Yüreğin mi yaradır
Haydi haydi
Yüreğin mi yaradır
Gemiler yanaşmaz mı
Aman Alim
Sandallar dolaşmaz mı
Haydi haydi
Sandallar dolaşmaz mı
Sil gözünün yaşını
Aman Alim
Ayrılan kavuşmaz mı
Haydi haydi
Ayrılan kavuşmaz mı

Kitap ve dosyalarla silme dolu, "İşkence odam" adını verdiği küçük çalışma köşesi "Yaşam bölümü"nden katlanır bir paravanla ayrılmıştı. "Düşünmek bir üzüğü benim için. İster inan ister inanma; iki adımla şu paravanı geçmek bir işkence ve devamında iki adımla, yazı masama oturmadan tükeniyorum" diyordu, taze hazırlanmış enfes kokulu çayını höpürdetirken. "O kadar uzun zamandır buradayım ki, evi artık ne için terkettiğimi bilmiyorum, fizik doktoru olmama rağmen,

İşçi Sosyal Yardımlaşma Birliği'nde takılıp kaldım. Hep bir sürü insanı dinlediğimden, kendi geçmişimi unuttum. Bak, - Karşıdaki çatıların bacalarını imgeleyerek, - "Duman önce gri ve kirli bacayı terkederken, biteviye havayla karışarak kayboluyor, sonunda da görünmez oluyor. Ama kir kaybolmaz, tersine değişik bir biçimde tekrar gelir. Bu en azından açıklanabilen güncel bir felakettir. Ama ya benim felaketime ne demeli? Sinop'ta bir zamanlar, köy çocuklarıyla açık denizde balık tutmayı bir türlü bırakmadığından, sorulduğunda "ben" diyebilip bir güzel dayak yemek zorunda kalan ama "Vurgun"u kuru odunla taşların üzerinde, biraz tuz ve limonla ızgara yaparak her şeyi tekrar ödünleyen kim olduğunu artık bilmiyorum. Diğer balıkçılar tarafından kovalanmadığımızda, birkaç balık satabiliyorduk bile. - On sene sonra ayrıldık. Alman eşim Türkçe konuşmaya, Türkçe pişirmeye ve hamur işi yapmaya çalıştı ama neden bu değildi. Benim düşlerim yok artık. Bir şeyim eksik. Salt bu çay kadar tadabildiğim bir anıyı nasıl tanımlayabilirim?" Geniş yüzlü ve kalın sesli, iri yapılı adam kaşığını çay bardağının üzerine kapattı. "Bak, tanyeri nasıl da ağarıyor! Demiri haftada üç kez ateşliyorlar ve gökyüzü yanıyor."

Birkaç yıl sonra trenle Frankfurt'tan Köln'e giderken, yemekli vagona bir rastlantı sonucu karşılaştılar. Diğer danışma bürolarının yöneticileriyle buluşmuş, İşçi Sosyal Yardımlaşma Birliği'nin yetki ve sorumluluklarını nasıl genişletebileceklerini tartışıyorlardı. O geniş alnı yükselmiş, zayıflamış ve kamburlaşmış-

tı. "Şimdi bir ailem var" diyordu, eşinin ve çocuklarının resimlerini masaya sererek. Türkiye'de kendi köyünden bir kadındı eşi. "Şimdi artık mutlu musun?" diye sordu kadın. Suskun, elleriyle alnını ve saçlarını sıvazlarken düşünüp: "Mutluluk nedir ki? Memnunum - bazen." Küçük bir çay poşeti çıkarıverdi, birkaç damla limon konsantresi bir ufacık kutudan, gülümsüyordu.

Hamile yan tarafına uzanıp başucundaki komodinin üzerindeki yuvarlak, parlak pamuk kutusunu alıyor. Ayna olarak kullanırken kutuyu, yüzünü çarpıtarak: "Dışardan şom ağızlı bir kurbağa, içi penguen gibi, bakış açısına bağlı."

Küçük pamuk küreler yuvarlıyor ve bir piramit yapmaya çalışıyor. "Piramitlerin uğur getirdiklerini duymuştum." Ama yumuşak pamuk küreler kümeciciği çöküveriyor. Yine deniyor kadın, üçe üç küreler temel olarak, ikiye iki küre onun üzerine, ama çöküveriyor inşaat. Şimdi misket oynamaya çalışıyor. Olmuyor o da. Pamuk misketler çarşafa yapışıyorlar. Parmakları arasından yuvarlak kutuya bırakıyor yumuşak misketleri. "Sahanda yumurta, ne iyi olurdu şimdi veya yağda domatesli yumurta, veya gerçek Köln usulü kaygana omlet. Kahrolası, acıktım." Görünmez bir tavayı karıştırıyor kadın parmağıyla." Yumurta-Tete yaşıyor mu acaba daha?"

Tete ismini, "z"leri konuşamayan kuzeninden almıştı. Köyde diğerleri de devraldılar bunu, ve devasa bir yumurta tüketimi olduğundan Yumurta-Tete olu-

vermişti adı. Bizimle aynı evde, çatı katında otururdu. Onun altında kızkardeşi ailesiyle, hafta sonları esmer, gamzeli bir adam tarafından BMW-Isetta'sıyla alınan uzun bacaklı, sarışın, çalışan bir kızı olan yaşlı bir kadın da birinci katta. Üç teker üzerinde, iki koltuklu küçük bir top. Ön tarafı olduğu gibi kapısıydı. İkisi de sığıyorlardı yine de bu arabaya. Ben ve kızkardeşim pencerede oturur, bize de böyle kur yapan gamzeli birini arzulardık. Kızla oğlan giderken Tete de çoğunlukla aşağıda olur ve hep aynı şeyi söylerdi: "Ne de uyumlu bir çift!" Hiç kocası olmadığı söylenirdi. Zor kestirilebilecek bir yaştaydı; Belki elli. Sert ve katı bir yüzü olmasına karşın uzaktan gençkız gibi dururdu. Köyün doğu ucundaki tavuk çiftliğine giderdi haftada bir kez. Orası, bir sürü elma ve kiraz ağaçlarıyla bir yemiş bahçesiydi aslında. Annem kiraz zamanı orada ilk parasını kazanmıştı. Gerçi sonuç uzun bir aile krizi doğurmuştu, ama bu ona kalıcı bir iş aramasına neden olan özgüveni vermişti.

Sonuç olarak Tete'nin oradan her seferinde yirmi yumurta aldığı tüm köy tarafından bilinir ve bu sayıda günde üç yumurta yemesi gerekliliğinin hesabı yapılırdı. Hadi bir tanesi kahvaltıda, belki iki tanesi, ama günde üç yumurta? Köyde kimsenin özel yaşam hakkı yoktu. Örneğin biz günde bir kilo ekmek alırdık. Yiyecek başka şeyleri yok mu? Tete'nin kızkardeşi birayı ve limonatayı çok içerdi. O yoksa bir içkici miydi? Karşı komşu, patatesi büyük çuvallarla ve yılda birçok kez ısmarlardı, dolayısıyla, servetleri olmasına karşın bu pinti menüleri için cimriydiler. Bir keresinde köy-

de birkaç genç, muziplik olsun diye, bu ailenin adına, komşu köyün kasabına on kilo dana eti sipariş etmişler. Köylülerin tüm yıl boyu dedikodu edebilecekleri bir skandal oluşturmuştu bu. Kasap sabah erkenden getirmiş eti, ev sahibi de bir şeyden haberi yok, daha kilotuyla, açmış kapıyı. Eti kasabın suratına fırlatmış güya. Öbürü de bağırarak paramı isterim diye. Tekme-tokat kovulmuş. Yarı çıplak adam da daha arabasının arkasından kovalayarak küfrediyormuş: "Beynini dağıtırım senin! Bir daha buralarda hiç gözükme!"

Yumurta-Tete sabahları, yakın kasabaya trenle işe gidiyor, kendi deyimiyle "çağdaş insanlar"ın arasında, vergi dairesinde sekiz saat çalışıyor ve akşamları istasyondan elli metre, doğruca bizim apartmana gelip yukarıya, karanlık çatı katına çıkıyordu. Orayı, gözümüzün önüne hep karanlık olarak getirirdik, çünkü salt iki küçük çatı penceresi vardı. Kuzeni ve kızkardeşi dışında kimseye kapıyı açmıyordu. Bir hafta sonu binada başka kimse olmadığından un istemeye giden aneme bile, unu olmadığını açmadan, kapı arkasından yanıtlamış. Aralarından, parlayan kafa derisinin gözüktüğü, siyah boyalı, permalı saçları vardı. Bir türlü vazgeçmediği biteviye boyamaktan, saçları dökülüyordu. Kaşları bile siyah boyalıydı. Çok solgun görünürdü dolayısıyla. Jarse yün şeylerdi en çok severek giydikleri. "Çünkü tende rahatsız etmeyen bir yumuşaklığı var," demişti annem bu zevkini övdüğünde. Daha fazla konuştuğuna çok az rastlanırdı. Sonra eliyle saçını düzelterip küçük destek hareketleri yapmış, geniş tırnaklı parmaklarından birini yalayıp kaşlarına sürerek

düzleştirmişti. Yine de en büyük heyecanı ayda bir kez olurdu: İstasyondan eve, elçantası her zaman olduğu gibi elinde sallanmaz, sıkıca vücuda bastırılmış, o hızlı ve sert gidişinden bile bu heyecanı farkedebilirdi. Solgun yanaklarında hafif bir kızarıklık ışıldar, sinirli, biteviye dudaklarını yalar ve çevresiyle hiç ilgilenmezdi. Utanmasa basamakları ikişer üçer çıkacağından emindim ama, gıcırdayan o tahta basamakları çabucak, teker teker alırdı. Sonra her zaman yaptığı gibi aşağıya, günlük giysilerini asıp havalandırmak için bahçeye koşardı ama ağaçların arasında çekili iplerden birine değil, "kuş pisliğinden dolayı" kendisine ait olan - açıktaki - iplere. Yine nefes nefese yukarı ıkaradı sonra. O tek taptığı varlık için kendini tazelemesine ve hazırlamasına salt iki saat! Her seferinde bu akşam için, dolabındaki yn jarse kumaşlarını karıştırırken, çatı katında olup onu seyretmeyi çok isterdim. Bir de geniş tırnaklarında pembe-sedef renkli oje olur ve baştan aşağı Gerçek-Köln-kolonyası kokardı hep. Kızkardeşi apartmanın tek televizyon sahibiydi ve bazen "Yumurta-Tete"nin yanında, diğer apartman sakinleri de birlikte seyretmeye ağrılırlardı. Kanepeler, küçüklere limonata ve büyüklere bira hazırlanırdı. Yer darlığından biz  küçük; Kuzen, kızkardeşim ve ben, yerde, büyükler, koltuklar ve divanda otururlardı. Tete değil bir tek. Tete bir sandalyede otururdum gibi dimdik! Bira da imezdi, onun yerine beraberinde getirdiği şarap. Siyah rugan ayakkabılarına uyumlu, siyah, küçük Etui-anta kucağındaydı hep. Yeni ütülenmiş beyaz mendilini de bırakmazdı hiç

elinden. Kadın spiker akşam programına seyircileri selamladığında, hemen bir Gerçek-Köln-kolonyası kağıt mendil çıkarıp çabucak açarak şakaklarını ovalar: "Susun şimdi! Lütfen sessiz olun!" diye kekelerdi. Ve o gelirdi; - one and only'si - VICO TORRIANI! Yanaklar al al olmuş, şerefine kaldırırdı bardağını. Onun çıkışının değerini bilmeyip, yiyip içip, konuşan diğerlerinin adına utanırdı Tete. Sarışın asistanı korkunç derecede kıskandığına emindim. Kendisi puanları daha çabuk toplar ve bağırırdı: "O yarışmacının 100 puanı var!"

Ama bu, geldikleri ülke hakkında aldıkları tek ders değildi. İki kızkardeş sık sık birinci kattaki sarışın güzelin annesi tarafından akşam yemeğine çağrılırlardı. Kızı eve pek seyrek geldiğinden yalnız olmak istemiyordu herhalde yaşlı kadın.

Biraz da beceriksizce, tertemiz mutfakta elele salınıp dururlarken, masa hazırlanmıştı. Ortada, sepette ince dilimlenmiş ekmek, bir tabak zarlı, sarımsı ve kırmızı et sucuğu, salam ve yumuşak peynir, bir kasede yağ, küçük bir kavanozda salatalık turşusu, susta kapaklı bir şişe limonata-gazoz ve üç değişik desenli, plastik kaplama altlık tabla duruyordu. Biri yemiş, diğeri sebze, öbürü de karo desenliydi. Çatal ve bıçak, sağ ve sollarında, bardaklar ön taraftaydılar. Küçük kızkardeş alıştığı gibi sandalyede bağdaş kurup oturduğunda: "Ayaklar masanın altına uzatılır" demişti ev sahibi. Büyüğün de dirseklerini itivermişti masadan açıklamasız. Sonra birer parça ince dilimlenmiş ekmek dağıttı, herkese. Bir "Afiyet olsun"la yağı uzattı.

Kızlar, zarın içinden bıçak ucuyla başparmak büyüklüğünde sarımsı sucuktan alarak, ekmeğinin bir ucuna yerleştirip çatalıyla küçük bir lokmayı nasıl ağzına götürdüğünü seyrediyorlardı kadının. Kızların kararsız bakışlarını farkettiğinde, o kendine özgü sert ama cana yakın tavrıyla onları cesaretlendirmek için: "Yesenize çocuklar. Alın hadi. Bu iyi bir eşek salamı. Şu evde yapılmış ciğer - ve kan sucuğu." - "Bu dana eti mi?" diye çıkıverdi büyüğün ağzından. "Hayır, domuz eti. Kendi kesimimiz! Hadi yesenize!" İnce ekmeğinin yarısından bir özendirici lokma daha kesti kadın. "Biz domuz eti yemeyiz ama" diye dillendi küçüğü. "Biz sığır eti yeriz. Kan sucuğu ve böyle şeyleri sevmeyiz", küçük burnunu kıvrarak. Kızlar aralarında yumuşak peynirden dağıtarak çatal ve bıçakla, kadının yaptığı gibi yaptılar -hep küçük lokmalar. İkisi için de bu akşam yemekleri çok etkileyici olaylardı. Çünkü kendilerinde akşamları sıcak yenirdi her şeyden önce, ikincisi, herkes istediği şekilde oturabilir, o gün başından geçenleri anlatır ve ekmek de bol ve büyük dilimler halinde kesilip dağıtılırdı. Bu değişmeliydi şimdi. Çocuklar evde sıkıştırıyorlar, desenli kesim tablaları, ince dilimlenmiş ekmek ve limonata gazoz ve en önemlisi üçgen paketciklerde yumuşak peynir istiyorlardı. Anne ve baba alıştıkları gibi sıcak yiyip su içerken, kızlar artık sandalyelerinde mum gibi dimdik oturuyorlar, parçaları küçük lokmalar halinde çatal ve bıçakla alıyorlar, "çünkü salt vahşiler elleriyle yerler" demişti birinci kattaki yaşlı kadın, ve arkasından limonata-gazoz içiyorlardı. Artık altlık kesim tablasız düşünüle-

mezdi. İnce dilimlenmiş ekmeği koymağa, sabahları ve öğleleri alıyorlardı masaya. Yemek yerken de konuşmuyorlardı artık. O zamana kadar ateşli o çocuklar masada dimdik oturuyorlar, küçük lokmaları hemen yutmadan, ağızlarını şapırdatmadan, "Teyze"lerinin söylemiş olduğu şekilde düzgünce çiğniyorlardı.

Paskalya yumurtası aramak da devralınmıştı. Anne bu dileklerini yerine getirerek, iki düzine yumurtayı bahçede saklamak üzere boyuyordu. Gerçi, kahvaltıda artık salt renkli yumurta yiyebilmek için bunların düpedüz müsriflik ve sağlıksız olduğunu ayrıca yeteri kadar aptalca bulduğunu söylüyor ama yine de boyuyor ve saklıyor sonra da çocuklarla birlikte sevinirdi. Yumurtalar ceplerinde kırılır korkusuyla okula ellerinde taşıyorlardı. Şimdi diğer çocuklar gibi okul sandviçlerini, sarı veya kırmızı bir yumurtayla masaya koyabiliyor ve söyleyecek bir sözleri oluyordu diğerlerine karşı. O günden başlayarak artık her paskalya zamanı kendilerinde de içinde çukulata tavşanlar ve pelüş civcivler olan bir sepet olurdu sahanlıkta.

Bir de her yıl avcılarının yürüyüşleri ve sonrasında avcılar şenliği olurdu. Tüm köy çocukları yeşil üniformalı, madalyalarla süslü büyüklerin arkaları sıra yürüdüklerinden, iki kızkardeş de istiyorlardı. Onların bu isteklerini kırmak istemeyen baba izin vermişti. Bando takımı evin önünden geçerken ama, pencereleri kapıyor: "Bir Beethoven'ları olmasına karşın çaldıkları na bak!" diye başını sallayarak, bu "kaba-kıyım ritmi" duymamak için içeri odalara kaçıyordu. Tüm köy cadde kenarına yığılmış, üniformalı, marş adım yürüyen-

lere el sallıyordu. İki kızkardeş de. Eski ismiyle milis örgütü de, dernek bayraklarını sallıyorlardı. Dernekte olmak bir ayrıcalıktı ve köyün en tanınmış derneğiymiş Atıcılar Derneği. "Ah, Badenweiler marşı! Ah, Defili-er Marşı!" diye konuşuyorlardı insanlar. Kızlara tüm parçalar birbirinin aynı gibi gelmesine, aralarında ayırım yapamamalarına rağmen, coşkuyla ellerini çırparak tempo tutuyorlardı. Çalgılarına sıkıca sarılmış, kendilerini salt notalarına vermiş bandocular, kurşun askerler gibi sertçe yürüyorlardı. "En önemlileri bando şefi olmalı" diye düşünüyorlardı kızlar. En önde o gidiyordu çünkü. Bandodan beş metrelik bir arayla en önde, sağa sola bakmadan yürüyor, kocaman bir bagetle, seri hareketler yapıyordu. Teri şakaklarında aşağı akıyor ama yorulmak bilmez bir çabayla çubuğu yükseklere fırlatıp tekrar yakalıyordu. Yol kenarındaki insanlardan içki almayan salt oydu. Göğüslerindeki parlatılmış tenekeleri ve şapkalarının üstündeki sallanan tüyleriyle buna karşın bir sürü erkek atıcı, ağgözle saldırıyorlardı içki dolu küçük bardaklara. Aynı şekilde yeşil üniformalı, azınlıktaki dernek kadınları biraz çekimser davranıyorlardı. Bu yürüyüşün sonu, aynı zamanda doruk noktası, atıcılar çadırıydı. Orada içmeye devam edilir, yöresel gelenekler canlandırılır, korunur ve saklanırdı. Piyango büfeleri, dönme dolap ve pamuk şekerleri hazırlanırdı burada çocuklar için. Közleme badem kokardı çevre. Diğer köy çocukları, üniformalı anne-babalarının veya büyük kardeşlerinin çevresinde hoplayıp zıplarken iki kızkardeş, elmalı şekerlerini tıktırarak, yanıp sönen kermes ışıklarında,

su birikintilerinin içinde tepinirlerdi.

Keşfettikleri diğ er bir gelenek de, pe etelerle,  i-
 eklerle ve mumlarla çok güzel kurulmuş bir masada,
turtalar ve keklerle "Kahve içmek"ti. Pazar günleri sa-
at 15:00'e doğru saçları  ık anneler, ailenin diğ er  ye-
lerini, yaptıkları nefis pastalara  ağırırıld . Çocuklar
oyunlarını, erkekler araba yıkamalarını, bahçe i lerini
veya kilerde uğra tıkları hobilerini yarım bırakırlardı.
Bu buluşmalardaki düzenlilik ki zkarde lerin ho lan-
dıkları. Televizyondaki gibi: G zeneklerine kadar te-
miz bulutların üzerinde, kutsal ve uyumlu bir d nyay-
dı, uçtukları. Ama onlarda hafta sonlarının, diğ er gün-
lerden hiç bir farkı yoktu. Anne-babanın çalışmadığı
günlerde birlikte, görüş alanı içerisinde otururlar, bir
 eyler okunur, oynanır veya bir şeyler  r l rd . Ama
diğ erlerinin birlikteliğinin neredeyse kutlanması, etki-
liyordu ki zları. Nihayet anne de ördüğü yönü bir kena-
ra bırakıp, yemi  ve jelatinle turta tabanı hazırlaya-
rak, krema çırpıp kahve ve kakao servisi yapmaya ba -
ladı. Sonunda pazar öğleden sonraları, kendilerinde
de düzenli "Kahve içilir" oldu, yalnız mumsuz. Mumla-
rı sevmiyordu baba. Aslında lo  ışıkları sevmiyordu.
Yatılı okul dönemlerinde ı ıklar erkenden söndürüldü-
ğ nden, ödevlerin geri kalan bölümünü gaz lambası
veya mum ışığında tamamlamak zorunda kalırmı . O
elektriksiz dönemler geride kalmıştı, dolayısıyla mum
olmayacaktı, tartışma burada bitmişti, o kadar.

Aralık ayında, mum zamanı aşağı yukarı  ıkagel-
diğ inde, pes ediverdi. Noel eğlencelerinde parlak ge-
lin telli, renkli cam toplanla ve melek saçlarıyla bezen-

miş bir çam ağacı, mumsuz düşünülemezdi. Tüm pencerelerde, pastahanelerde, tren istasyonu binasında, Tete'de, kızkardeşinde, birinci kattaki teyzede, karşıdaki patates yiyen zengin komşuda, beyaz veya kırmızı mumlarla süslenmiş çam dallarında, her yerde titreyerek yanıyorlardı. Bir de merdiven boşluğundaki o aroma: "Spekulatius," * Noel çöreği, hem de evde yapılmış!" diye açıklıyordu birinci kattaki sert teyze, kendine özgü müşfik bakışlarıyla. Aslında hemen hemen tüm köy halkı yumuşak, iyi niyetli, cam gözlerle selamlaşıyorlardı. Bir tek Tete dışında. Noel armağanlarına aşağıya, kızkardeşine bile gitmemişti. "Öylesine cimri ki, kendine bile bir şey armağan etmiyor" diye fısıldaşıyorlardı insanlar. Çocuklar babaya ağaca mumlar takabilmek için yalvarmışlardı. Tavan ışığının kapatılması koşuluyla izin vermişti o da. İki kız heyecanla dışarı, geçen trenlere el sallamak için kapalı bariyerlere fırlamış, karanlık basana kadar donmuş tarlalara kaymaya koşmuşlardı. Şimdi kendilerinde de okuldaki diğer çocukların anlattıkları gibiydi herşey. Onlar da, babaya bir gözlük kabı, anneye yeni bir cüzdan almışlardı. Armağanlar için yeteri kadar karanlık olduğunda, şaşkın anne-babanın bakışları karşısında nefes nefese, çılgınlık atarak odalarına koşmuş, tepinerek pantolonlarını çıkarıp, pazar giysilerini giymişlerdi. Ellerinde armağan paketleriyle-gelinlik kuyruğu taşırmış gibi -uygun adımlarla çam ağacına gitmişlerdi. "Mutlu bay-

* Heyecanlı bir hayret nidası

ramlar anne. Mutlu bayramlar baba." - "Ne yapıyorsunuz? *Mutlu bayramlar*'da ne demek oluyor? Kimin bayramı?" diye çıkıvermişti kızgın annenin ağzından. Çocukların Hristiyan-dini-derslerine katılmasına karşı olmamasına rağmen, bu kadarını da istemiyordu. Çam ağacına evet, ama bayramı kutlamaya hayır. Kendilerinin bayramları değişikti! "Ama bu Noel bayramı, herkes birbirine birşeyler armağan eder", diye ağlayarak kekelemeye başlamışlardı ikisi de. "Kim armağan eder? Hristiyanlar yapar onu. Biz Müslümanız!" diye açıklamaya çalışıyordu anne. Ama kızlar için yalnızca iki yılda, "biz" ve "onlar" arasındaki sınır çoktan silinmiş, köy halkının alışkanlıklarını artık kendi yaşamlarının sıradan bir parçası olarak algılamaya başlamışlardı. "Ama bugün İsa'nın doğumgünü, herkes birbirine armağanlar verir." Baba armağanlara sıkıca sarılmış ağlayan kızlarının yanına diz çöktü:

"24 Aralık gündönümüdür, bugünden başlayarak günler uzar, işte yüzlerce yıl önce bugün, kilisenin dinsiz anlamında "Heiden" diye nitelediği Keltler ve Germanlar eğlenmek için ateşler yakmışlar. Dışarda, tarlalarda büyük yangınlar çıkmış. Hristiyanlar da bu geleneği yok edemediklerinden öylesine devralmışlar. Ve bu Keltler için büyük bir olaymış, kilise de o zaman, İsa bu günde doğdu deyip bayram yapıvermiş bu günü. Aslında daha önce doğmuş İsa. Biz çam ağacını, tam olarak bir Hristiyan bayramıyla ilgili olmadığından onayladık, üstelik güzel de bir anlamı var. Yoksa günlerin uzamasına sevinmiyor musunuz?" - "Seviniyoruz", diye yanıtladılar kızlar. "Paskalya yumurtala-

rı da bunun gibi. Yumurta verimliliğin sembolü..." - "Tete çok severek yumurta yiyor." diye oraya girdi küçük. "...Yani yaşamın devamını sağlıyor. Ve baharda her şey büyüyüp açtığı, sürünmeye ve ötmeye başladığından Keltler doğaya teşekkür ve minnet için bir sürü renklerle boyayarak ilk bahar başlangıcında yine büyük bir eğlence tertiplemişler. Ama aynı zamanda İsa ölüp, yeniden dirildiğinden ve "Heiden"lar da eğlentilerinden vazgeçmek istemediklerinden kilise burada da bayramları bir araya getirmiş." Kızını sıkıca kucaklayıp, yüzünü kurulayarak: "Armağanlarınıza çok seviniyoruz."

Perdeler savruluyor. Birinin kapıyı açıp açmadığına bakıyor hamile kafasını çevirip, ama salt hafif bir rüzgâr açık pencereden. Kızıyor yine: "Önce beni öylesine korkutuyorsunuz ki, midem alt üst oluyor, neredeyse kusacaktım, yarı geceyi yatak komşumu uyandırmamak için koridorda ağlayarak geçirdim. Sonra beni sabahın köründe bir kokteyl gibi sallıyorsunuz ve şimdi hiç bir şey olmuyor. Dün akşamki Disco-Feaver'inden anestezi uzmanı, kendisi narkoz altında büyük bir olasılıkla." Üç kez üst üste basıyor zile. Çok geçmeden Hollandalı ebe çıkageliyor. "Ne oldu?" - "Bunu ben de öğrenmek isterim. Döleş i çözülürse ne olacağını siz de biliyorsunuz. Bunun sonucu olarak göbek bağının zarar göreceğini oksijenin kesileceğini ve çocuğumun beyninde çukurluk oluşacağını pekala biliyorsunuz!" - "Sakin olun lütfen!" - "Ne demek sakın olun, bana hemen başhekimi çağırın. Bebeğim kırk hafta bo-

yunca çok iyiydi. Götünü kaldıramayan ayyaş bir anestezi uzmanı yüzünden hasta bir bebeğim olsun istemiyorum. Sizi uyarıyorum, bu sucu dükkanındaki herkesi uyarıyorum: Çocuğuma bir şey olursa hepinizi demir parmaklıklar arkasına gönderirim!" - "Anestezi uzmanı ayyaş değil. Annesi ölüm döşeğinde yatıyor." "Lanet olsun, bu beni hiç ırgalamaz! Belki de, daha hiç yaşama şansı verilmeden benim karnımda bir şey ölüyor. Başhekimini getirin bana!" Gırtlaklarını parçalarcasına bağılıyor hamile. "Kocama telefon ettiniz mi?" - "Evet ama orada salt konuşan bir makina çıktı. Heyecanlanmamalısınız, lütfen. Hemen döneceğim. Ve yataktan kalkmayın sakın."

Müslümanların kutsal cuma gününde sedire oturmuş, -ayaklar toplanmış, baş beyaz bir tülbentle örtülmüş, Kuran kucağında açılmış radyodan dini programı izlerken, yaşamda kimsenin alın yazgısından kaçamayacağını sık sık söylerdi anne.

Hamile dudaklarını ısıırıyor, döşeğe geçiriyor tırnaklarını. "Dinsiz birinden çocuk sahibi olmak günah-tır" düşüncesi alevleniyor kafasında.

Çocukluk günlerinden kalan dini eğitimin unutulmaz kalıntıları, - "İzlenecek yollar bellidir, buna karşı gelenler, tanrının gazabına uğrarlar" - ve büyükanne ve babanın buna benzer diğer sözleri, birden onda panik yaratmıştı tekrar.

Krom parçaların tavandaki yansımaları belirsizle-

şiyor, kör olma korkusuyla yüzünü çimdikliyor kadın:
"Çocuğun bunda bir suçu olamaz ki!"

Dindarların yaydığı dokunaklı aşlamalar ve otoriteyle büyükanne ve baba ona, günahın sonuçlarını tanımlamışlardı. Allahın korkunç cezalarını açıklamışlardı, sakın masal tonuyla, gaz lambasının yarı karanlığında. Bunları en iyi dede bilir, diye düşünmüştü o zaman beş yaşındaki kız, Hazreti Muhammed'in mezarını öpmüştü o nitekim. Dininden dönenler ve imansızların gittikleri cehennemın nasıl olduğunu dede kesin biliyordu: "Öyle sıcak taşların üzerinde kavrulursun ki, tenin yapışıp kalıverir taşlara. Kılıçların üzerinde yürürsün, bir saç kadar ince ve bir kasap bıçağından daha keskin. Paramparça ederler seni. En zehirli yılanlar kollarını, bacaklarını, kafanı ve vücudunu havasız kalıp boğulana kadar burarak sıkırlar, hiç ölmezsin ama, her zaman ve sonsuza kadar çile çekersin.

Anılar, cehennem kılıçlarından biri gibi geçiyorlar içinden. "Nedir bu haliniz? İsterik olmanın sırası değil şimdi! Bunun çocuğunuza hiç bir yararı olmaz." - "O zaman bana bir iyilik yapın ve bunamadan alın onu dışarı!" - " Doğumu bağırp çağırmanızla çabuklaştıramazsınız. Ve yataktan da kalkmayın!" Doktorun bronz eli nabzına gidiyor ama çekiveriyor kadın elini. "Beni aptal yerine koymayın. Gecikmiş bir müdahalenin sonuçlarının neler olabileceğini pekala biliyorum. Salt böyle küstah, bencil bir "Beyazlı tanrı" iki saat geç müdahale etti diye, bir meslekdaşım dört yıldan beri

zihinsel özürlü çocuğuna yardım alabilmek için dava ediyor, ümitsiz bir vaka için, anlaşıldığı üzere!" - "Eğer şimdi sakinleşmezseniz" diyor doktor ezik bir sesle, "bunu biz yapmak zorundayız. Hemşire..." - "İğne de, hap da almam! Lanet olası görevinizi yapın ve bu çocuğu dışarı alın! Başka bir şey değil!" Kadına yeniden dokunmadan doğum odasından dışarıya kaçıyor beyazlı adam. "Kocanız kapının önünde oturuyor ama içeri girmesine izin yok" diyor Hollandalı ebe, kadının yüzündeki terleri silerken. "Artık fazla sürmez." - "Hemşire hanım, o köşede yatan kadın gitti, yalın ayak." - "Şimdi bakarım." Ayakkabıları gıcırıyor kapıdan dışarı doğru. "Seni korkuttuysam özür dilerim. Şimdi bizim için güzel şeyler düşüneceğim." Ameliyat gömleğini çekerek düzelterip, saçlarını yüzünden topluyor kadın. "Dinle bak: Dedemlerin köyündeki dağcığı alır, çukurluğun olduğu taraf Dom'a bakacak şekilde Ren kıyısına koyarız. Sonra mısır sarısı bir gölgelik yaparız yıldızlarla ve senin yerin yaparız burasını. Türkiye'den renkli kilimler, Avusturya'dan yumuşak kuştüyü yastıklar ve Almanya'dan sevimli pelüş oyuncaklarla yeryüzünün en güzel tavanlı-yatağını yaparız. Annemin ve kızkardeşlerinin altında severek oturdukları dut ağacını orta yerine dikeriz dağcığın. Uzun tarafına bir düzine fındık fideleri gelir. Oturma odamızı, şakacı amcamın çardağından yaparız. Biraz dar olacak ama soğuk değil, çünkü sıcak öğle güneşini Anadolu'nun toprak yollarından alıp, Köln'ün eski şehir bölgesinin üzerine asacağız. Orada nasıl parlayacağını hele gör bir. Bir de Ren nehri temizlenmeli ki balık ızgara

yapabilelim, bir çimdik tuz ve birkaç damla limonla çok nefis bir öğle yemeği olur. Yemek sonrası için beyaz dut var. Akşama da krep alır, sıcak demli çay içeriz yanında. Tüm akrabaları çağırırız hafta sonları, çıtırdayan ve düşler kuran halamı, güçlü ve güçsüz amcamı, nineyi, dedeyi, babayı, anneyi ve kızkardeşi. Benim Kürt arkadaşım saz çalar, Karadenizli de şarkı söyler bize: *"O vay beni ağlarım."* Hep birlikte söylersek hüzünlü bir şarkı değil aslında. Arkasından hepimiz sandalla, karşıdaki müzeye gider, Andy-Warhol-Sergisini gezeriz. Hoşuna gitmezse, ters yüz edelim her şeyi: Ren'i, Dom'u, Köln'ün eski şehrini, müzeyi ve krep dedemlerin köyüne taşır, hafta sonları dağcıkta Goethe'den ve Heine'den şiirler okuruz. Pembe karısıyla plak düşkününü, PVC-altlık tablalarıyla birinci kattaki teyzeyi ve Yumurta-Tete'yi çağırırız. Ama nerede olursa olsun, siyah gökyüzünde, ayın solgun güzelliğini ve milyonlarca beyaz yıldızdan oluşan onun saray halkını görebilesin diye, geceleri çok karanlık olmalı."

Çocukluğunda büyükbabası, güneş batımından sonra bahçeye çıkmasını yasaklamıştı. Yine de büyükbaba akşam namazına durduğunda gizlice dışarı çıkar, ahırın kapısının önünde yere oturup siyah gökyüzünü seyre daldardı.

Büyük amca orada, yukarıda Allah'ın yaşadığını, ve kocaman elleriyle, cehenneme düşmesinler diye yeryüzünü, ayı ve güneşi sıkıca tutuğunu anlatmıştı. Kılıçları ve yılanları neden yasaklamadığını, şeytanı ni-

çin ateşe atmadığını sormak isterdi Allah'a bir kez. Kızlar ata bindiğinde veya köyün çocukları top oynadıklarında neden kızıyordu. Bir keresinde büyükbaba bastonuyla çocukları kovalamış ve taşlar fırlatmıştı arkalarından: "Lanet olasıcalar!" diye bağırmıştı, "Günah, günah. Peygamberin başını tekmeliyorsunuz." Bir keresinde de kendisini attan aşağı çekip alıvermiş ve tehdit etmişti: "Cehenneme gidersin bu yaptığın için!" Ama niye? Allah'a söz vermişti, eğer kendini bir kerecik olsun gösterirse, güneş doğuşundan batışına kadar birşeycikler yiyip içmeyecekti. Bir daha karanlıkta asla ısıklık da çalmayacaktı, bunun şeytanı dansa çağırdığını bilmiyordu ki. Allah, böyle geceyarıları evden çıktığına kızmamalıydı, ama gündüzleri bir sürü uğraşısı olmalıydı, dolayısıyla kendisini dinleyemezdi. Fosforlu tesbihini gösteriyordu, kötü cinler kaçırılmazlardı onu böylece. Ama yanıt vermiyordu Allah. Ellerini biteviye gözkırıp duran siyah gökyüzüne açıp, büyükbabasından öğrendiği Arapça Kuran surelerini okumasına rağmen gelmiyordu. Tüm bu çabalar Allah'ı yumuşatmadığından Ay'a yöneldi ilk kez. Hem Ay çoğu zaman onun örtüsüne saklanıyordu, dolayısıyla pek uzakta olamazdı Allah'tan. Ay, daha büyük ve yuvarlakken, henüz aylık saklambaç oyununa başlamadan, uzun bir istek listesine boğdu onu ve isteklerini ilet sin diye fosforlu tesbihini ahırın önündeki, yansıdığı su birikintisine yatırdı. Ertesi sabah şakacı amca kendisini bahçeye çağırdığında, Allah'la tüm görüşme ümitlerinin tükendiğini görüyordu. İki yana sallayarak başını, elinde kirlenmiş tesbih: "Bu bir

oyuncak değil. Her taşı dilekler ve ümitlerle dolu. Yerde, çamurda bırakırsan tekrar çıkar, cehenneme düşerler. Günah." Kılıçlar, yılanlar ve sıcak taşlar tehdit ediyorlardı yine. Sesizce aldı tesbihi, Arapça kelimeler fısıldıyordu dişlerinin arasından taşları tek tek silecek parlatırken.

Sabah namazında dua ederken, sessizce büyükanneye yaklaşıp yanına dizçöktü. Zehir yeşili taşlarla sıralanmış tesbihi sol elinde tutuyor, sağ elinin baş ve işaret parmağıyla taşları tekrar dolduklarından emin oluncaya kadar tutup, sonra çekiyordu. Büyükanne uzun bir "Amin"le namazını bitirip, memnun bir gülümseme ile: "Aferin kızım", diyerek terketti odayı. Doksandokuz taşın ilk üçtebirini tekrar doldurması bitmek tükenmek bilmemişti. Otuzüçüncü taştan sonra, küçük minarecikten önce bırakmaya karar verdi, ikinci üçtebirlik bölümü öğle namazında ve sonuncusunu, ikinci minarecikten sonrasını da saat-beş-namazı sırasında dolduracaktı. Şimdi ama, tümü yine boşalmadan nerede korumalıydı tesbihi o kadar süre? Şöminenin üzerinde yeni temizlenmiş gaz lambasının yanına uzattı. Ama hayır! Şöminenin üzeri dardı, dilekler ve ümitler aşağı düşebilirlerdi. Dikkatlice geri aldı tesbihi. Kilimlerle örtülü tahta sedir daha iyi bir yerdi. İki yastık arasında en iyi şekilde korunmuş olurdu. Odadan çıkarken üçbuçuk yaşındaki kızkardeşinin devamlı, öğle uykusu için tüm yastıkları çıkardığını anımsayıverdi. Sonunda tüm kadınların yaptığı gibi, turuncu püsküllü tesbihini bluzünden içeri soktu. Güneş batımından sonra, tüm aile fertleri doğuya karşı otur-

muş söyleyip mırıldaşırlarken, gıcırdayan kapıdan sıvı-şiverdi yine. Ahıra varınca tespihi çıkarıp, Ay'ı iyice görebilecek şekilde uzandı. Şansına saklambaç oyunu başlamış, az bir şey sağ tarafında, örtüsünün altına saklanmıştı Allah'ın. "Hadi git, çabuk ol biraz. Beklediğimi söyle ona." Önlüğünün cebinde daha ham fındıklar çıkırtıyor, büyülenmiş bakışlarla geceyi seyrediyordu. İneklerin hışırdayan zincirleri arasına, bir sürü çekirge cırıltıları çalılıklardan, hava sıcak ve rüzgarsız ve ayışığı uykusunu getiriyordu.

Sesler ve zik-zak çizerek dolaşan ışık demetleri, evden bahçeye kadar tüm avluyu baştan başa geçerek samanlığa, oradan da kuyuya doğru yayılıyordu. "Şey olmuş olmasın sakın..., hayır olamaz! Nerede olabilir-ki? Allahım yardım et!" diye çınlıyordu kadın sesleri. "Gelin de şuna bakın!" diye bağırdı birden şakacı amca ahır kapısının oradan. Fosforlu tesbih, kutsal bir ışıkmişcasına parlıyordu karanlıkta uyuyan kızın üzerinde. "Seni kalın kafalı, herkes gibi sen de elinde tutamaz mısın şunu?"

Ondan sonra her güneş batımında sürgülendi kapı. Ama Allah kendini hiç bir zaman, pencereden de olsa göstermedi.

Yirmi yıl sonra küçük bir tiyatronun prova odasında birleştirilmiş masaların çevresinde, diğer arkadaşlarıyla birlikte oyuncu olarak oturuyordu. Kocaman, mimikler yapan bir karmakarışıklık oluşmuştu. Bazıları şaşkın, sandalyelerinin yanına dikilmiş duruyor, diğerleri kafalarını sallayarak sağa sola koşturur-

yor, birkaçı da oturmuş çevirileri ve kritikleri okuyorlardı. Kısa bir dinlenceden sonra sallanan kafalar ve kollar güruhu seğırtmeye başladı masanın bir ucuna doğru. Orada kollar kenetli, omuz-omuz, danışman ve yönetmen oturuyorlardı. Shakespeare'in "Nasıl isterseniz"deki "Jaques"ın *"Tüm dünya bir oyun sahnesidir, kadın erkek tüm insanlar da salt oyuncular"* monologunun dışında hepsini çıkarıp, bir Reader's-Digest-Uyarlaması sahneye koymayı amaçlıyorlardı. Beş perdelik, yirmiki sahneden oluşan bir düştten, onbir sahnelik bir replik kayıtlı kalmıştı geriye. O zamanın şiiri yeteri kadar "güncel" olmadığından, anlaşılabilir olmaları için bu klasikler "aktarılmalı"ymış. Onun için rolleri bir kişi dışında, gençlere ve sözde toylara vermişlerdi. Bu tiyatrodaki oyuncular ilk kez, rejinin teklif ettiği bir uyarlamayı oynamayı reddediyorlardı.

"Bir ütopyayı yıktınız!" diye bağırıyordu, "Jaques"ı oynayacak toylardan biri. Siyah, kıvrıkcık saçlı, şişman "Phebe"-rolündeki de beraber: "Bu monolog yaşamın en büyük edebî tanımı, bunu anlamıyor musunuz?". Yirmibeş yaşındaki, artık tam bir "Celia", yorulmak bilmez bir çabayla bisikletinde nerdeyse çuvallarla bisikletinde gezdirdiği kritikler-tomarından satır satır okuyarak, pasajların kalması zorunluğunun gerçeklerini gözler önüne sermeye çalışıyordu: "Evet, Schopenhauer: O insanları, tinsel karikatürlerinde değil, şiir sanatının aynasında göstermek isterdi, diyor Shakespeare için. Bu metin kalmalı, çünkü bu oyunun ütopyası için temel açıklamayı içeriyor, değil mi Rosalind?" Herkese roldeki ismiyle sesleniyordu. Otuzbeş

yaşındaki, kısa saçlı, ucuz pipo tütünüyle Brecht-uzmanı duruverdi dolaşırken: "Shakespeare'i net olarak sahnelemekten daha aptalca bir şey olamaz. Netlik doğasında yok bir kez. Başlıbaşına bir konu o. Bu B.B'-den." "Jaques" yerine "Dük Frederick" rolünü verdiği için danışmana kızgındı bu arkadaş. Eşsiz bakımlı elle-riyle, "Amiens" rolündeki, yine toylardan, tapındığı Oskar Wilde'dan alıntılarıyla: "Shakespeare, sanatçıların en insancıdır." diyordu. "Ve insanların düşleri vardır! Repliklerle bilgisayarları yemleyebilirsiniz ancak!" Büyük bir patlamayla yere fırlattığı müsveddelerinin üzerinde tepinmeye başladı "Celia" birden. Oyuncular şiir ve ütopi istiyor, yönetim de kovmakla tehdit ediyordu.

Bunun üzerine, tartışmada çekingen davranan, tek sigara-içmez bir hamleyle, durduğu biricik pencerenin altından masaya sıçrayarak, tahta kılıcıyla havada bir "Z" çizip, uzun saçlarını başını arkaya atarak yüzünden aldı ve okumaya başladı.

*"Tüm dünya bir oyun sahnesidir,
Kadın erkek tüm insanlar da salt oyuncular
Her birinin giriş ve çıkış zamanları var,
Perdeleri yedi çağ olan oyunda
İnsan bir çok roller oynar.
Önce sütninesinin kollarında ağlayan,
Salyalarını akıtan bebek, sonra sızıldayan
Çantası ve temiz sabahlık yüzüyle isteksiz
Sümüklüböcek gibi sürünerek okula giden,
Sonra aşık, fırın gibi iç çeken derinden
Sevgilisinin kaşına destan yazar.*

*Sonra asker; pars sakallı, şerefî üstüne titreyen,
Çabuk kızıp kavgaya girişen, ve yabansı küfürler,
Su kabarcığından farksız şöhreti
Top ağzında bile arayan asker."*

Kılıcı karnına batırarak, dili dışarı sarkık, büyük bir gürültüyle o pis kokan kültablaları ve kahve fincanlarının arasına, masaya atıverdi kendini. "Celia" bunu çok kısır bulmuş, Brecht-uzmanı ise bu anarşik çıkışı beğenmişti. "Phebe"-rolündeki mızımızlanıyordu: "Boktan bir gösteri düşkünlüğü". Ama bu adam bir olaydı. Tüm parçayı iki-üç kezlik okumayla ezberleyebiliyordu. Birden, yavaşça dönerek aksesuarını cebine sokuşturup, oyunu kaldırmakla tehdit eden masa başındaki iki adama bir panter gibi atıldı:

"Ve sonra hakim", diye her kelimeyi kalın sesiyle vurgulayarak kükredi:

*"Yuvarlak, koca göbeği, besili bir piliçle tıktırılmış,
Bakışı sert, adamakıllı sakallı,
Ukala öğütleri, basmakalıp örnekleri çok
Böylece oynar rolünü!"*

İkisinin de alnına bir "Z" çizerek, uzun ve yüksek bir sıçramayla atladı masadan. Tüm arkadaşlarını imgeleyerek bir kızılderili gibi ilerliyordu odada:

*"Altıncı çağ, burnunda gözlük, yanında torba
Eskimeden saklanmış pantolonu, sıska
Büsbütün bol gelen, kalçalarına
Soytarıyı oluşturur, ayağı terlikli;
Kalın erkek sesi, yine
Döner incelerek düdüğü sesine, çocuk sesi gibi,
Büsbütün unutulmuş ikinci çocuklukla*

Bu sonuncu sahne

Gözsüz, dişsiz, tatsız, ve hiç bir şeysiz."

Son dört dizeyi bağırarak söylemişti. Sonra soytarı "Touchstone" rolünü isteksizce üstlenen ama yine de önemlice bir rol alabildiğine sevinen yetmiş yaşındaki oyuncuyu alnından öpüverdi. "Sinirlerinize sıçayım!" diye bağırdı ardından, oyunu değiştirenlere yönelik. "Defolup rahat bırakın tiyatroyu! "Güncellik" palavranızı, o 68'li götünüze sokun, "uşak" larınızı da! Zorro işi burada bitiriyor!". Tahta kılıcı fırlatıp ayaklarına, kapıyı büyük bir patırtıyla vurdu ardından.

Saat 09:49. "Kasıtlı bir eziyet bu, kesinlikle. Babanı içeriye bırakmıyorlar. Bakışları mutlaka suskundur yine. Sinirlenince bembeyaz yüzüyle, dingin, yeşil gözlerinde o suskun bakışlarla, dimdik, mum gibi oturur her zaman. Onu tanımayanlar: "Oo ne de cool bir adam!" derler. Oysa herşeyi yıkıp karıştıran fırtınayı yakalamaya çalışmaktadır o an. En iyi yanı espritüelliğidir. Onunla olmaktan zevk duyacaksın. Büyükannen ismini değiştirdi. "Ali", kolay söyleyebildiği gibi onda böylelikle Türkçe bir şeyler bulabildiğini de düşünüyor.

Olay olan "Nasıl isterseniz"in prömiyer sabahı, ağaçtan ormana atlama sahnesini bir kez daha denemek istiyordu. Karanlıktı. İmdat çıkışının loş yeşil ışığı çevreyi salt siliüetleriyle gösterebiliyordu. Kapıcının dışında kimse yoktu tiyatrodaki. Ağaç gövdeleri sahenin tavanındaki raylara tutturulmuş bayrak direklerle-

ri gibi görünüyorlardı. Dalgalı denizdeymişcesine sallanıyordu tırmanışta, yerini bulmalıydı her tutuş. El yordamıyla "kendi" ağacını buldu, çanta ve ceketini bir kenara bırakıp tırmanmak için elini atmıştı ki, arkalarından bir erkek sesi çınlatıverdi ortalığı: "Duuur!" Korkudan dizlerinin bağı çözülmüş, ağacı bırakıp yığılıvermişti yere. Sahne dekoratörü geliyordu koşarak. Her çarptığında, dedikodu yapan pazar kadınları gibi bir o yana bir bu yana eğilen ağaçların arasında yol arıyordu el feneriyle: "Bu daha vidalanmadı" dedi nefes nefese. -Kız: "Özür dilerim, ben salt..." -O: "Eh evet." El fenerini yere koydu, hemen alıp getirdiği matkapla, ağacın metal tablasını dört civatayla sahne tabanına tutturdurdu. "Tamam, şimdi tırmanabilirisiniz". O sahneyi birlikte çalıştılar. Rosalind'i seven Orlando, onunla karşılaşır. Aslında Ganymed olan Rosalind de Orlando'yu sevmekte, ama aşkını sınamaktadır. Artık evleri olmadığından, ikisi de ormanda yaşamaktadırlar.

Saat 9:53. Hiç bir şey devinmiyor. Kestane ağacı da dingin. Oynaşan serçeler yoklar. Kadın saçlarının ucuna kadar terli. Ameliyathanenin kapısına dikmiş gözlerini. "Bugün. Şimdi. Yarın değil, dün de değil. Hiç beklememeli, hiç saklamamalı. Bugün yaşamalı."

Yeni bir ülke bulmaya çabalamış babası, zamanla daha da dağıtarak, kitaplarının arasında şaşkınlık gibi gidip geliyordu. Almanya'da geçirdikleri oniki sene de, ne bir kez olsun Türkçe müzik dinlemeye ne de

Türkiye'ye kısa bir yolculuğa gereksinim duymuştu. Düzenli olarak kendi ailesiyle görüşen annenin isteklerine yanıtı: "Henüz gereği yok"tu. Sonra öylesine, farkedilmeden ağaran saçlarını, çocukluğunun kurum tutmuş gazlambasının sarı ışığındaki saz ve darbuka tınılı klasik-haftasonu izlemeye başladı. Anadolu'nun o tozlu yollarına, ancak yirmi yıl sonra, karısıyla birlikte dönmeye hazır olabilmişti. Günlerce üç bavul yerleştirildi ve boşaltıldı tekrar. Gri elbiseler dışarı, açık renkliler bavula ve sonra yine tersine. Gömlekleri, şapkaları, ayakkabıları herşeyi tekrar tekrar seçip ayıklıyordu. "Yaşamın gurubu"yla buluşmayı, emekliliğine iki yıl kalana kadar hep ertelemişti. Neredeyse bir yarım bavulu dolduruyordu yolculuk ilaçları: Mide ve bağırsak enfeksiyonuna karşı damlalar, tansiyon ilaçları, baş ve eklem ağrılarına karşı tabletler, akla gelebilecek her türlü enfeksiyon ilaçları. Üç aylık Türkiye tatilleri boyunca, kesin dönüş hazırlıkları yapılacaktı. Hazırdılar.

Havaalanı yeniden yapılmış, kızkardeş kırılmış, iki yeğen kendi boyunu aşmışlar, hayattaki tek amca da yürüyen sandalyeye bağlanmıştı. Dişsiz dilencilerin ve eskicilerin, yalınayak ayakkabı boyacılarının ve su satıcılarının sayısı artmıştı. Minarelerden yükselen haykırıışlar yeni, yüksek yapıların beton duvarlarını dövüyordu biteviye. Kaçak, derme-çatma meskenlerin biri üzerine yıkılır korkusuyla biteviye kaldırım değiştiriyordu. Hasta oluverdi sonunda. Düzensiz kalp atışları, kan basıncı yetersizliği. Tek başına geri döndü bir hafta sonra.

Saat 09:54. Bir kadın ve iki adam, yeşil önlükleriyle ameliyathaneye sığıyorlar.

Taşralı genç bir kız olarak anne, önceleri ailesine hizmet etmek zorundaydı şimdi de kocasına. Aynı evde oturan, küçük kızkardeşi çamaşırları yıkar ve ütüler, sevdiği yemekleri yapar ve odasını temizlerdi. Akrabalar geldiğinde, biri otur diyene kadar ayakta durmaklığı gerekirdi. Çay ve çörek sunarken bakışlarını yere eğmeli ve soruları kısaca yanıtlamalıydı, fazlası gevezelikti, kusurdu çünkü. Daha küçüklüğünde öğrenmişti köyde: Yaşlı insanın bir ağırlığı vardır! Yıllarca her bir tahıl tanesi için toprakla savaşmış, sarı sıcağa dayanmış gökyüzünden sabırla bir damla suyu beklemişti. Hergün keçilere yeni çalılık aramış, saman toplamıştı ineklere. Yoksa aç kalırlardı. Sayısız geceleri, böğüren inek ve koyunları bekleyerek geçirmişti. Kışı geçirmek için yünden örtüler örmüş, kış ayları uzun dualarda, kurtların ulumalarına dayanmıştı. Yaşlıya saygı, gençliğindeki dayanıklılığın ödüllendirilmesiydi. Yeni yetmeler saygıyla eğilerek, yaşlının uzattığı eli öperler, yolu kapamamak için kaldırım değiştirirlerdi. Ayrı masalarda yenilirdi yemek. Bazı yörelerde yaşlılar ve gençler ayrı odalarda bile otururlardı. Yaşlının ve güçten düşen bir insanın dinlenmeye, çay evinde tavla oynamaya veya evde torununa bakmaya hakkı vardı.

Annenin yirmi yıl boyunca, terzi dükkanında, rahatsız sandalyelerde, göz bozucu neon ışıkları altında, ayakları ve gözleri de güçsüzleşmişti. Hareket terapile-

ri ve gözlük, eklem ve başağrılarını azaltmışlardı gerçi, ama yok edememişlerdi. Almanya'da çamaşır makineleri, buzdolapları, elektrik süpürgeleri, elektrikli mutfak gereçleri, tüm yatak, oturma ve yemek odası takımlarını alabilmişlerdi. Ama yaşlı insanlar olarak yaşamak istemiyorlardı artık burada. Burada genç, eğitim görmüş, dinamik insanların bir ağırlığı vardı. Düşkünler evinden resimler, korkutuyordu onu. Geri dönmek istiyordu. Biriktirdikleriyle yeni perdeler, paspaslar ve kanepeler örtüleri aldı Ankara'daki küçük evleri için. Masa örtüleri ördü, önlük ve tutacaklar dikti.

O özlenen "Yaşam gurubu"nu zevkli bir şekilde döşedikten, yeğenlerine elini öpmeye uzattıktan-ki bu gelenek hâla geçerliydi- ve imamın dindarları namaza toplayışını seyrettikten sonra birden geri dönüvermişti. Varlığı dikkate alınmayan önemsiz bir genç kadınlıktan, yaşlanmış, önemli bir kişilik aşamasına ulaşmış olması, devamlı kalmaya yetmemişti eski ülkesinde. Akrobalarının gösterdiği tüm inceliklere ve saygıya karşın, yabancı bir duygu dolaşmıştı aralarında. Burada, kalanların yıllardır uydurma; orada, kart-basma-saatleriyle işleyen yaşamları, bir zamanlar müşterek ve doğal olan bir çok şeyi değiştirmişti.

Anne, Ankara'daki küçük evinin pencere ve kapılarını kitleyip, düşüncelerinde dar, yokuş sokağın sonundaki camiye bir kez daha gidip gelmiş ve beyaz bir taksinin içinde kayboluvermişti. Eski resim albümünü yanına almıştı. Geride, evin her yerinde, göz yüksekliğinde iyi görülür biçimde resimlerini bırakmıştı kızlarının. İki kocaman, büyük boy portre: Küçüğü, kame-

ra ve fırçası elinde, sahne giysisiyle de büyüğününkini de çerçeveleyip büfeye koymuştu. Okul, Noel ağacı önü, doğum günleri ve damadının resimlerini de asmıştı.

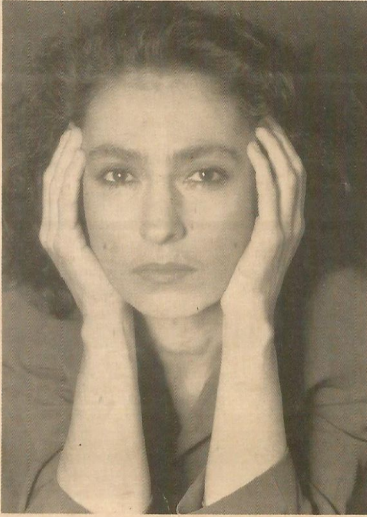
Almanya'ya döndüğünde albümü çekmeceye koydu. Bir düştten altmış metrekare kaçış noktası kalmıştı geriye. Uzun bir zamandan sonra ilk kez, neonlarla aydınlatılmış şehrin asfalt caddelerinde yürüdüler anne ve baba yine. Gece gündüzden daha aydınlıktı, marketlerin renkli vitrinleri imrendiriyorlardı. Sokak müzisyenlerinin önünden, çok güzel demir heykellerin yanından, araba parkyerleri, çöp kutuları, çiçek saksıları ve beton duvarları ile, gözlerinin kestiği heryeri gezip dolaştılar. Fıskiyeli havuzun önünde baba beklenmedik bir hareketle gözlerini silerek, karısına daha sıkı sarılıp: "Torunlarımıza Hacivat'la Karagöz'ün esprili hikayelerini anlatmalıyız". Anne elindeki mendili değiştirerek: "Ali'ye de. Bir de çerkez tavuğu pişireyim." Son metroya binerken, onikiyi çalıyordu kilisenin saati.

Saat 09:57. "Anestezi uzmanı geldi!" Işıl ışıl bakıyor Hollandalı ebe, hamileye. İki adet ağızlıklı, başlıklı yeşil önlük daha, muşambanın üzerinden yeşil kapıya doğru gıcırdayarak yürüyorlar. Gözlerini kapatıyor kadın. Küçük bir yaygara çağırdığında açmak istiyor tekrar.

*Temelli değişimlerin
Hazırlığına
İki yolla ulaşılabilir.
Bunlardan biri
Tarihi olayların
Kesinliklerinin incelenmesi
Ve diğeri
İz bırakmış kişisel deneyimlerin
Tarafsız şekillendirilmesi*

Peter Weiss

Baba ve Anne, yaptıklarınız doğrudur, Canset ve ben size yaşamımızı borçluyuz. / Helge Malchow, sağol, sensiz bu kitap olamazdı. / Alois Gallé ve Ayşe Gallé, sevginize teşekkür ediyorum.

RENAN DEMİRKAN

1955'te Ankara'da doğdu. 1962'de ailesiyle Almanya'ya göçtü. Öğrenimine Almanya'da başladı ve orada tamamladı. Hannover Müzik ve Tiyatro Yüksekokulu'ndan mezun oldu. Avusturya'da yaşıyor, evli, Ayşe isimli bir kızı var. Tiyatroya 80'de başladı, 82'de ilk filmini çevirdi. Sayısız tiyatro oyunu ve filmde başrol oyuncusu olarak rol aldı. Alman Televizyonunda "Reporter" adlı dizideki "Gazeteci Azade" rolüyle zirveye tırmandı. NRW Eyaletinin ödülünü(86), Halkın seçtiği Altın Kamera(90), ve eleştirmenlerin verdiği Adolf-Grimme Ödülü'nü kazandı.

"Anlatılmaz güzellikteki güneş doğuş ve batışlarını, en bayağı köyü bile altın saraya dönüştüren dayanılmaz öğle sıcaklarını, üç şekerli demli çayda tavla oynayan ve sorunlarını paylaşan ihtiyarların kıraathanelerindeki ışıkları terketmişlerdi. Birlikte getirdikleri yedi bavuldu, kalın giysilerle, evraklarla, fotoğraflar ve birkaç baharatla dolu."